

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

ISSN 0138-0737

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XXI, 2

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych, polemiki, sprostowania itp. oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Oryginalne prace materiałowe mogą być w uzasadnionych przypadkach drukowane w języku angielskim, z polskim streszczeniem w pełni prezentującym założenia i wyniki pracy oraz objaśnieniami tabel i rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadesłanych do druku nie powinna przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego wydruku (maszynopisu), włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte pod warunkiem pokrycia przez autora kosztów edycji objętości ponadnormatywnej (do nadsyłanych materiałów powinna być dołączona deklaracja autora odnośnie gotowości pokrycia tych kosztów, jednak już samo nadesłanie artykułu przekraczającego normatywną objętość traktowane będzie jako złożenie takiej deklaracji). Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania (za wyjątkiem sprawozdań ze Zjazdów PTEnt. i posiedzeń ZG PTEnt.), komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron znormalizowanego wydruku. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Wydruki należy nadsyłać w dwóch egzemplarzach, załączając obowiązkowo dyskietkę 3,5" z plikami przesyłanych tekstów (oddzielną dla każdego z nadsyłanych artykułów). Zaleca się stosowanie edytora tekstów Word dla Windows i zapisywanie plików w formacie .rtf. Teksty (a w szczególności ich pliki na dyskietce) nie mogą zawierać żadnych wyróżnień edytorskich (wersalików pisanych przy użyciu klawisza [Shift] lub [CapsLock], podkreśleń, pogrubień, wcięć wykonanych tabulatorem czy spacją itp.). Dopuszczalne są jedynie, zastosowane w odpowiednich miejscach wyróżnienia czcionki (np. kursywa dla łacińskich nazw taksonów, kapitaliki dla nazwisk), wykonane w ł a ś c i w y m i funkcjami edytora Word dla Windows. Tabele powinny być sporządzone w formie tekstu, w którym rzędy oddzielone są „twardym” przeniesieniem [Enter], a kolumny tabulatorem [Tab]; przebieg linii tabeli i ewentualnie ich grubość można zaznaczyć wyłącznie na wydruku, długopisem lub ołówkiem. Nadesłany tekst powinien zawierać:

- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów), dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z nazwą instytucji (podaną w formie skrótowej) i miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości pracy (we wszystkich oryginalnych pracach naukowych za wyjątkiem krótkich doniesień);
- key words (słowa kluczowe) w języku angielskim nie przekraczające dwóch wierszy znormalizowanego wydruku (w przypadku wszystkich oryginalnych prac naukowych, w tym krótkich doniesień);
- po głównym tekście artykułu, streszczenie w języku angielskim (polskim, w przypadku prac napisanych w języku angielskim), zawierające przedstawioną w zwięzły sposób treść i wyniki pracy (nie dotyczy to krótkich doniesień, materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.)

● Rysunki i wykresy (ryciny) należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Przyjmowane są także ryciny wykonane techniką komputerową w formatach: *.cdr, *.tif, *.jpg, *.gif, *.bmp. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie wydruku tekstu można zaznaczyć ołówkiem miejsca, na których mają być umieszczone ryciny, fotografie i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wiel-

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XXI, 2

Redakcja

Lech BUCHHOLZ – redaktor naczelny, Jarosław BUSZKO,
Vladimir DOLIN (Ukraina), Janusz NOWACKI, Małgorzata OSSOWSKA,
Paweł SIENKIEWICZ – sekretarz, Andrzej SZEPTYCKI,
Bogdan WIŚNIEWSKI – zastępca redaktora naczelnego

Tłumaczenia, oraz weryfikacja tekstów w języku angielskim:
Piotr WILCZEK i Bogdan WIŚNIEWSKI

Projekt graficzny znaczka PTEnt. wykonał Tomasz MAJEWSKI

Copyright © by Polskie Towarzystwo Entomologiczne and PRODRUK
Poznań 2002

ISSN 0138-0737
ISBN 83-88518-38-0

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. (61) 848-79-19

Wydanie I. Nakład 500 + 50 egz. Ark. druk. 4. Ark. wyd. 4,5.
Druk ukończono w lipcu 2002 r.
Skład i druk: PRODRUK, ul. Błażeja 3, 61-611 Poznań, tel.: (61) 822 90 46.

TREŚĆ

Bożena ŁAGOWSKA, Katarzyna GOLAN – Materiały do poznania czerwców (<i>Hemiptera: Coccinea</i>) Wyżyny Lubelskiej	69
Barbara LIS, Jerzy A. LIS – Pluskwiaki różnoskrzydłe (<i>Hemiptera: Heteroptera</i>) Gór Opawskich (Sudety Wschodnie)	87
Roman KRÓLIK – <i>Cis linearis</i> J. SAHLBERG, 1901 i <i>Cis pseudolinearis</i> LOHSE, 1965 (<i>Coleoptera: Cidae</i>) – nowe dla fauny Polski gatunki chrząszczy	97
Ewa PIETRYKOWSKA – <i>Timarcha (Timarcha) rugulosa lomnickii</i> MILL, 1867 (<i>Coleoptera: Chrysomelidae</i>) – kalcyfilna stonka w południowo-wschodniej Polsce	103
Bogusław PETRYSZAK – Uwagi o rozmieszczeniu gatunków z rodzaju <i>Bryodaemon</i> PODLUSSÁNY, 1998 (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) w Polsce	109
Bogusław PETRYSZAK, Paweł POCHEĆ, Milada HOLECOWA, Marek HOLLY – Uwagi o interesujących ryjkowcach (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) Bieszczadów	115
Krótkie doniesienia: 307 Materiały do poznania <i>Dytiscidae</i> , <i>Haliplidae</i> i <i>Gyrinidae</i> (<i>Coleoptera</i>) Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego – A. TRZECIAK; 308 Nowe dla polskiej części Pienin chrząszcze z rodzajów <i>Bradycellus</i> ERICHSON i <i>Acupalpus</i> LATREILLE (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) – P. SIENKIEWICZ; 309 Materiały do poznania ryjkowcowatych (<i>Coleoptera: Curculionoidea</i>) wschodniej Polski – R. GOSIK, J. ŁĘTOWSKI, B. STANIEC; 310 Biedronkowate (<i>Coleoptera: Coccinellidae</i>) nowe dla Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Niziny Sandomierskiej – Z. STĄCZEK, E. PIETRYKOWSKA; 311 Nowe dane o występowaniu <i>Fagivorina arenaria</i> (HUFNAGEL, 1767) (<i>Lepidoptera: Geometridae</i>) w Polsce – A. CHRZANOWSKI	121
Kronika	127
Opinie i komentarze	95, 101
Recenzje	86

CONTENTS

Bożena ŁAGOWSKA, Katarzyna GOLAN – Contribution to the knowledge of scale insects (<i>Hemiptera: Coccinea</i>) of the Lublin Upland in Poland	69
Barbara LIS, Jerzy A. LIS – True-bugs (<i>Hemiptera: Heteroptera</i>) of the Góry Opawskie Mts. (East Sudetes)	87
Roman KRÓLIK – <i>Cis linearis</i> J. SAHLBERG, 1901 and <i>Cis pseudolinearis</i> LOHSE, 1965 (<i>Coleoptera: Ciidae</i>) – a new to the Polish fauna beetle species	97
Ewa PIETRYKOWSKA – <i>Timarcha (Timarcha) rugulosa lomnickii</i> Mill, 1867 (<i>Coleoptera: Chrysomelidae</i>) – calciophilous leaf beetle in south-eastern Poland	103
Bogusław PETRYSZAK – Remarks on the distribution of species from genus <i>Bryodaemon</i> PODLUSSÁNY, 1998 (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) in Poland	109
Bogusław PETRYSZAK, Paweł POCHEĆ, Milada HOLECOWA, Marek HOLLY – Remarks on the interesting weevil species (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) from the Bieszczady Mts.	115
Short communications: 307 Contribution to the knowledge of <i>Dytiscidae</i> , <i>Haliplidae</i> and <i>Gyrinidae</i> (<i>Coleoptera</i>) from Ciężkowice-Rożnów Landscape Park – A. TRZECIAK; 308 Beetles of the genus <i>Bradycellus</i> ERICHSON and <i>Acupalpus</i> LATREILLE (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) new for Polish Pieniny Mts. – P. SIENKIEWICZ; 309 Contribution to the knowledge of the weevils (<i>Coleoptera: Curculionoidea</i>) of Eastern Poland – R. GOSIK, J. ŁĘTOWSKI, B. STANIEC; 310 Ladybirds (<i>Coleoptera: Coccinellidae</i>) new to the Lublin Upland, Roztocze and Sandomierz Lowland – Z. STĄCZEK, E. PIETRYKOWSKA; 311 New records of <i>Fagivorina arenaria</i> (HUFNAGEL, 1767) (<i>Lepidoptera: Geometridae</i>) in Poland – A. CHRZANOWSKI	121
Chronicle	127
Opinions and comments	95, 101
Reviews	86

Wiad. entomol.	21 (2): 69-85	Poznań 2002
----------------	---------------	-------------

Materiały do poznania czerwców (*Hemiptera: Coccinea*)
Wyżyny Lubelskiej *

Contribution to the knowledge of scale insects (*Hemiptera: Coccinea*)
of the Lublin Upland in Poland

BOŻENA ŁAGOWSKA¹, KATARZYNA GOLAN²

¹ Politechnika Białostocka, Katedra Gospodarowania Środowiskiem, ul. St. Tarasiuka 2,
16-001 Kleosin

² Katedra Entomologii AR, ul. Króla Leszczyńskiego 7, 20-069 Lublin

ABSTRACT: 68 species from 10 families of scale insects (*Hemiptera: Coccinea*) were found in the Lublin Upland including 24 species previously known and 44 new for the region. This number constitutes 49.6% of the Polish coccid fauna, and now the Lublin Upland belongs to better explored regions in Poland.

KEY WORDS: *Hemiptera*, *Coccinea*, faunistics, Lublin Upland, E Poland.

Wstęp

Wobec postępującej degradacji środowiska przyrodniczego badania faunistyczne nabierają szczególnego znaczenia. Są one nie tylko inwentaryzacją żywych zasobów przyrody, ale także pozwalają na śledzenie procesów przebiegających w obrębie fauny pod wpływem zmieniających się czynników środowiskowych.

Stopień zbadania fauny czerwców Polski jest bardzo nierównomierny i wciąż niewystarczający. Systematyczne badania faunistyczne zapoczątkowane w latach sześćdziesiątych pozwoliły na zadawalającą rejestrację fauny tylko w trzech krainach: na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, gdzie wykazano 96 gatunków (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1983), w Górach Świętokrzyskich, tu zarejestrowano 87 gatunków (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1989) i na Rostoczu, gdzie podano 88 gatunków (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). W nieco

* Druk pracy w 55% sfinansowany przez Politechnikę Białostocką i Akademię Rolniczą w Lublinie.

mniejszym stopniu zbadana jest fauna Beskidów Zachodnich (KAWECKI 1985; ĆWIERZYK, DZIEDZICKA 1988), Pobrzeża Bałtyku (KOTEJA 1971), Pienin (ŻAK-OGAZA, KOTEJA 1964; KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1966), Wyżyny Małopolskiej (KAWECKI 1985) oraz Górnego i Dolnego Śląska (KOTEJA 1984; KAWECKI 1985), gdzie zanotowano od 48 do 65 gatunków. W pozostałych krainach stopień zbadania fauny czerwców można uznać za bardzo słaby, a w niektórych regionach Polski (Pojezierze Pomorskie i Mazurskie, Podlasie) badania rejestrujące faunę czerwców nie były prowadzone. Wyżyna Lubelska należy do obszarów najstąbiej poznanych pod względem obecności czerwców. Badania prowadzone w tej krainie miały charakter wrywkowy, w wyniku których wykazano zaledwie 24 gatunki, przy czym większość z nich związana jest z roślinami drzewiastymi (KAWECKI 1985; ŁAGOWSKA 1986a, 1986b, 1987; ŁAGOWSKA, KUZIOŁA 1995; ŁAGOWSKA 1998).

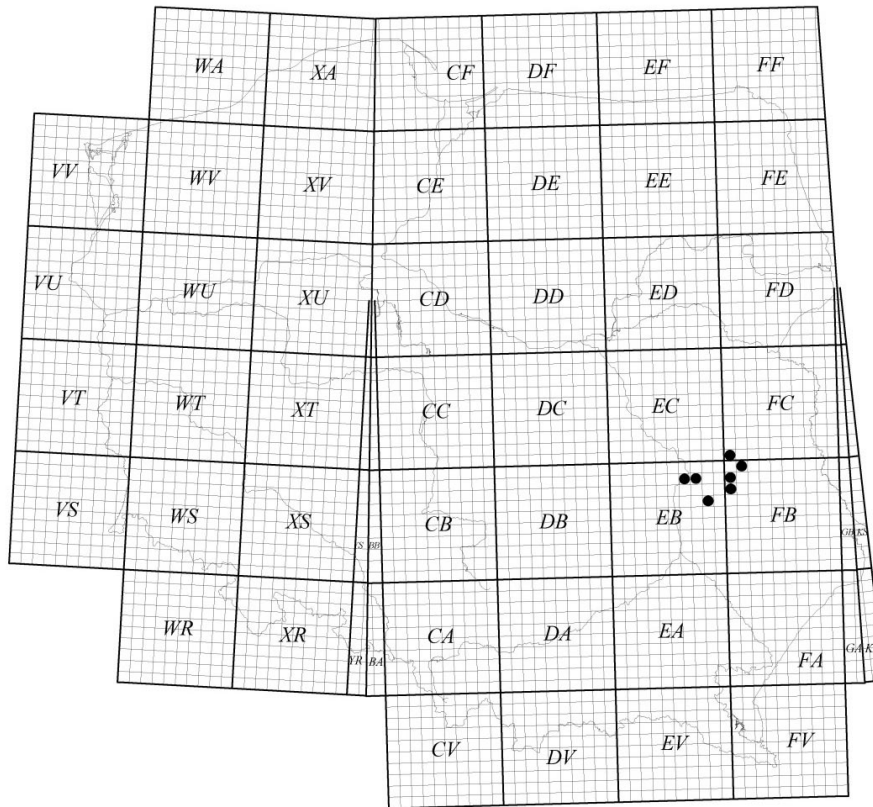
Przedstawione poniżej wyniki są rezultatem kilkuletnich badań zapoczątkowanych w latach osiemdziesiątych i zmierzających do inwentaryzacji czerwców Wyżyny Lubelskiej. Materiał zebrany w latach 1995–1996 na terenie parków i osiedli mieszkaniowych Lublina został opublikowany w pracy ŁAGOWSKIEJ (1998).

Materiał, teren i metody badań

Material do badań zbierano w latach 1986–2000 z różną intensywnością poszukiwań. Prowadzono je głównie w Kazimierskim Parku Krajobrazowego, w Lublinie i jego okolicach oraz w okolicach Bełżyc. W systemie siatki kwadratów UTM 10×10 km, badane były następujące kwadraty: EB68, EB78, EB86, FB07, FB08, FB19, FC00 (Ryc.). Poszukiwania prowadzono częściowo na wytypowanych powierzchniach, opracowanych pod względem fitosocjologicznym. Penetrowano także inne środowiska, często o charakterze ekotonowym i nieustalonej pozycji fitosocjologicznej.

Z przebadanych roślin pobrano 1500 prób. Identyfikację gatunków przeprowadzono głównie na podstawie trwałych preparatów mikroskopowych, oraz w kilkunastu przypadkach na podstawie niespreparowanych osobników z rodzin *Coccidae* i *Diaspididae*. Układ systematyczny rodzin oraz nazwy gatunków zostały przyjęte z pracy KOTEJI (1996), rodzaje i gatunki w tekście oraz w tabelach wymieniane są w kolejności alfabetycznej.

W analizie zoogeograficznej fauny czerwców Wyżyny Lubelskiej wykorzystano dane zawarte w pracach: KOSZTARAB'a i KOZÁR'a (1988), BEN-DOV'a (1993, 1994), KOZÁR'a (1998). Przy wyróżnianiu poszczególnych elementów zoogeograficznych uwzględniono podział Palearktyki zaproponowany przez EMELJANOV'a (1974) i zastosowany przez KOZÁR'a (1995, 1998) i BEN-DOV'a (1993, 1994).

Ryc. Lokalizacja badanych powierzchni w systemie UTM.

Fig. Location of sampling plots, UTM grid.

Podziękowania

Autorki pracy serdecznie dziękują Panu prof. dr hab. Janowi KOTEJI z Katedry Zoologii i Ekologii AR w Krakowie za pomoc przy oznaczaniu gatunków.

Wyniki badań

Przegląd gatunków

Lista gatunków zebranych na Wyżynie Lubelskiej znajduje się w tabeli (Tab.). Pełna dokumentacja kolekcji znajduje się w archiwum autorów. W poniższym przeglądzie uwzględniono gatunki rzadkie w faunie Polski oraz te, które są dosyć szeroko rozpowszechnione, ale zwykle występują na pojedynczych stanowiskach i mało licznie, natomiast na Wyżynie Lubelskiej obserwowane w większych ilościach.

ORTHEZIIDAE – ZABIELICOWATE

Ortheziola vejdoskyi ŠULC, 1894

– Kazimierz Dolny (EB68), 7 X 1989, 30 X 1990, 13 ♀ ♀.

Gatunek palearktyczny występujący w subregionie eurosyberyjskim (Austria, Belgia, tereny byłej Czechosłowacji, Francja, Niemcy, Węgry, Polska, Rumunia, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania, tereny byłego ZSSR) i śródziemnomorskim (Włochy, Madera, Jugosławia). W Polsce znany z wielu krain, ale zwykle z pojedynczych stanowisk. Na Wyżynie Lubelskiej znajdowany był tylko na murawach kserotermicznych, w darni między kamykami w dolnej partii roślin.

PSEUDOCOCCIDAE – CZERWCE MACZYSTE

Phenacoccus bicerarius BORCHSENIUS, 1949

– Bochothnica (EB78), 15 X 1990, 30 X 1990, 26 ♀ ♀.

Gatunek palearktyczny, znany w subregionie eurosyberyjskim (Polska, Rosja) i irano-tureckim (Armenia, Kazachstan, Tadżykistan). W Polsce notowany dotychczas tylko w trzech krainach: na Pobrzeżu Bałtyku (KOTEJA 1971), Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1983) i na Roztoczu (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Na Wyżynie Lubelskiej stwierdzony na murawach kserotermicznych w pochewkach liściowych *Briza media* L., *Brachypodium pinnatum* (L.) P. B. i *Carex glauca* MURR.

Phenacoccus evelinae TEREZNIKOVA, 1975

– Janowiec (EB68), 17 IX 1991, 24 VIII 1996, 2 ♀ ♀ z mieszkami wypełnionymi jajami.

Gatunek palearktyczny znany z subregionu eurosyberyjskiego (Polska, Ukraina, Węgry), irano-tureckiego (Armenia) i śródziemnomorskiego (Włochy). W Polsce wykazany tylko z Wyżyny Małopolskiej (PODSIADŁO, KOMOSIŃSKA 1976). Na Wyżynie Lubelskiej obecność tego gatunku stwierdzono na murawach kserotermicznych, na liściu zaschniętej trawy oraz w pochewkach liściowych *Carex hirta* L.

Heliococcus bohemicus ŠULC, 1912

– Rąblów (EB78), 25 VIII 1997, 1 ♀.

Gatunek rozpowszechniony w całej Palearktyce. W Polsce notowany był na Nizinie Mazowieckiej (KOMOSIŃSKA 1977), Dolnym Śląsku (KOTEJA

1984) i Roztoczu (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Na badanym terenie występował w lesie łąkowym, na pniu *Pinus silvestris* L.

Heliococcus sulci GOUX, 1934

– Podgórze (EB68), 23 VIII 1996, 1 ♀.

– Janowiec (EB68), 4 VIII 1996, 1 ♀.

Gatunek występuje tylko w dwóch subregionach Palearktyki, to jest w subregionie eurosyberyjskim (Francja, Niemcy, Polska, Ukraina, Węgry) i śródziemnomorskim (Włochy). W Polsce znany tylko z Roztocza (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Podczas badań zbierany wyłącznie na murawach kserotermicznych, na zaschniętych liściach roślin zielnych.

Dysmicoccus balticus KOTEJA et ŁAGOWSKA, 1986

– Mięćmierz (EB68), 20 VIII 1996, 1 ♀.

Dotychczas gatunek ten podawany był tylko z Polski z Pobrzeża Bałtyku (KOTEJA, ŁAGOWSKA 1986) i Roztocza (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996) oraz z Niemiec w okolicach Giessen (Schmutterer, informacja listowna). Na Wyżynie Lubelskiej stwierdzony na murawie kserotermicznej na liściu *Bromus erectus* HUDS.

Planococcus vovae (NASSONOV, 1909)

– Mięćmierz (EB68), 2VII 1996, 19,20VIII 1996, 25 ♀ ♀.

– Okale (EB68), 8 VIII 1991, 19,20 VIII 1996, 12 ♀ ♀.

– Dobrze (EB68), 24 VIII 1996, 5 ♀ ♀.

– Podgórze (EB68), 23 VIII 1996, 7 VIII 1997, 12 ♀ ♀.

– Bochotnica (EB68), 20 IX 1990, 29 IX 1997, 12 ♀ ♀.

Gatunek notowany w całej Palearktyce i Neotropiku (Brazylia). W Polsce znany z 8 krain, ale zwykle z pojedynczych stanowisk. Na Wyżynie Lubelskiej notowany często na gałązkach i szyjce korzeniowej *Juniperus communis* L.

Trionymus aberrans GOUX, 1938

– Cuple (EB86), 13 VIII 1987 4 ♀, 1 ♂.

W Palearktyce gatunek szeroko rozpowszechniony, stwierdzony we wszystkich subregionach. W Polsce gatunek rzadki, notowany w Pieninach (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1966), na Pobrzeżu Bałtyku (KOTEJA 1971), Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1983) i na Roztoczu (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Podczas badań znaleziony na nieużytkach graniczących z lasem, w pochewce liściowej *Agrostis vulgaris* WITH.

ERIOCOCCIDAE – PILŚNIKOWATE*Anophococcus agropyri* (BORCHSENIUS, 1949)

- Bochothnica (EB78), 15 i 30 IX 1990, 30 V 1998, 3♀ ♀ i 3 larwy.
- Mięćmierz (EB68), 7 VIII 1991, 2 VII 1996, 6♀ ♀.
- Rąblów (EB78), 1 VI 1998, 5 larw.

Rozpowszechniony w całej Palearktyce. W Polsce znany tylko z Pienin (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1966) i Roztocza (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Na Wyżynie Lubelskiej znajdowany był na murawach kserotermicznych, w zbiorowiskach leśnych i na pastwiskach, na liściach *Brachypodium pinnatum* i *Bromus erectus*.

Greenisca brachypodii BORCHSENIUS et DANZIG, 1964

- Kazimierz Dolny (EB68), 7 X 1989, 7 VIII 1991, 88♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Mięćmierz (EB68), 7 X 1989, 7 VIII 1991, 14 IX 1991, 18 i 22 VIII 1997, 9 VIII 1997, 56♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Okale (EB68), 20 i 21 VIII 1996, 12♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Bochothnica (EB78), 15 i 30 IX 1990, 2–7 VIII 1996, 26–29 VIII 1997, 166♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Dobrze (EB68), 25 VIII 1996, 2♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Janowiec (EB68), 28 VIII 1997, 22♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Wierzchoniów (EB78), 23 VIII 1997, 83♀ ♀ z mieszkami jajowymi.
- Podgórze (EB68), 20 i 21 VIII 1997, 4♀ ♀ z mieszkami jajowymi.

Gatunek palearktyczny, występujący w subregionie euroszyberyjskim (tereny byłej Czechosłowacji, Węgry, Litwa, Polska, Rosja), śródziemnomorskim (Włochy) i irano-tureckim (Kazachstan). W Polsce notowany dotychczas w pięciu krainach (KOMOSIŃSKA, PODSIADŁO 1967; PODSIADŁO, KOMOSIŃSKA 1976; KAWECKI 1985; KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1966, 1969, 1983; ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996), wyłącznie w zbiorowiskach kserotermicznych. Na Wyżynie Lubelskiej znajdowany był we wszystkich typach zbiorowisk roślinnych z wyjątkiem muraw psammofilnych, gdzie występował licznie na liściach *Brachypodium pinnatum*, *Briza media*, *Bromus erectus*, *Festuca rubra* L., *Hordeum* sp., *Molinia coerulea* (L.) MOENCH, *Phalaris arundinacea* L., *Poa pratensis* L. i *Carex* sp.

Greenisca gouxi (BALACHOWSKY, 1981)

- Mięćmierz (EB68), 7 VII 1991, 1♀.
- Janowiec (EB68), 24 i 29 VIII 1996, 28 VIII 1997, 9♀ ♀ i 1 larwa.

– Bochoćnica (EB78), 28 VIII 1997, 3 ♀ ♀.

Gatunek notowany w dwóch subregionach Palearktyki: eurosberyjskim (Francja, Węgry, Polska, Rosja, Szwajcaria) i śródziemnomorskim (Bułgaria, Włochy). W Polsce znajduwany wyłącznie w zbiorowiskach kserotermicznych na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1983), w Górach Świętokrzyskich (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1989) i na Roztoczu (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Podczas badań stwierdzony także tylko w zbiorowiskach kserotermicznych, na liściach *Arrhenatherum elatius* (L.) P. B., *Brachypodium pinnatum*, *Bromus erectus*, *Carex* sp. i *Potentilla* sp.

KERMESIDAE – KERMESOWATE

Kermes roboris (FOURCROY, 1785)

– Bochoćnica (EB78), 30 V 1998, 2 ♀ ♀.

Gatunek palearktyczny, występuje w regionie eurosberyjskim, śródziemnomorskim i irano-tureckim. W Polsce notowany w kilku krainach ale na pojedynczych stanowiskach i zwykle są to pojedyncze okazy. Stwierdzono tylko na jednym stanowisku, w lesie łąkowym na gałązkach *Quercus* sp.

CEROCOCCIDAE – MIŁKOWATE

Cerococcus cycliger GOUX, 1932

– Podgórze (EB68), 20 VIII 1997, 7 VIII 1998, 4 ♀ ♀.

Gatunek znany tylko z Palearktyki, w subregionie eurosberyjskim (Czechy, Francja, Niemcy, Węgry, Polska, Słowacja) i śródziemnomorskim (Włochy, Jugosławia, Słowenia). W Polsce stwierdzony dotychczas wyłącznie na murawach kserotermicznych w Górach Świętokrzyskich w okolicach Kielc (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1983). Na Wyżynie Lubelskiej znajduwany był na murawach kserotermicznych i w zbiorowiskach łąkowych, na gałązkach *Origanum* sp. i *Thymus* sp.

COCCIDAE – MISECZNIKOWATE

Eriopeltis festucae (FONSCOLOMBE, 1834)

– Lublin (FB08), 12 X 1987, 3 IX 1999, 9 i 16 IX 2000, 20 ♀ ♀.

– Mięćmierz (EB68), 7 VIII 1991, 14 IX 1991, 19 ♀ ♀.

– Okale (EB68), 8 VIII 1991, 3 ♀ ♀.

– Bochoćnica (EB78), 30 IX 1990, 17 IX 1991, 2 VII 1996, 26 VIII 1997, 7 ♀ ♀.

- Kazimierz Dolny (EB68), 17 IX 1989, 7 X 1989, 34 ♀ ♀.
- Wierzchniów (EB78), 23 VIII 1997, 1 ♀.
- Janowiec (EB68), 28 VIII 1997, 1 ♀.

Gatunek występuje w Palearktyce i Nearktyce. W Palearktyce szeroko rozpowszechniony. W Polsce pospolity, wykazany z 12 krain, ale zazwyczaj na pojedynczych stanowiskach. Na Wyżynie Lubelskiej występował licznie, zbierany był w zbiorowiskach leśnych, na murawach i zaroślach kserotermicznych, w zbiorowiskach łąkowych i pastwiskach oraz w zbiorowiskach antropogenicznych. Samice znajdowano na liściach *Brachypodium pinnatum*, *Bromus erectus*, *Festuca rubra*, *Poa pratensis*, *Milium effusum* L., *Agrostis vulgaris* i *Carex* sp.

ASTEROLECANIDAE – GWIAZDOSZE

Planchonia arabidis SIGNORET, 1877

- Dobrze (EB68), 30 IX 1990, 1 ♀.
- Podgórze (EB68), 23 VIII 1996, 20 i 21 VIII 1997, 7 VIII 1998, 5 ♀ ♀.

Gatunek notowany w krainie palearktycznej, nearktycznej i australijskiej. W Palearktyce występuje w subregionach: eurosyberyjskim (Austria, Bułgaria, tereny byłej Czechosłowacji, Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Węgry, Polska, Rumunia, Ukraina), śródziemnomorskim (Algieria, Jugosławia, Włochy, Portugalia) i irano-tureckim (Turcja, Armenia, Azerbejdżan). W Polsce po raz pierwszy zebrany został na Wyżynie Małopolskiej (KOMOSIŃSKA, PODSIADŁO 1967). Występuje również na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (KOTEJA, ŻAK-OGAZA 1969, 1983) i Roztoczu (ŁAGOWSKA, KOTEJA 1996). Podczas badań znajdowany był na murawach kserotermicznych i w zbiorowiskach łąkowych na łągach *Inula ensifolia* L., *Knautia* sp., *Origanum vulgare* L., *Polygonum* sp. i *Thymus* sp.

DIASPIDIDAE – TARCZNIKI

Aulacaspis rosae (BOUCHÉ, 1833)

- Okale (EB68), 8 VIII 1991, 20 VIII 1996, 13 ♀ ♀.
- Mięćmierz (EB68), 15 IX 1990, 7 VIII 1991, 14 IX 1991, 18–20 VIII 1996, 6 VI 1997, 18 i 19 VIII 1997, 3–7 VIII 1998, 234 ♀ ♀.
- Rąblów (EB78), 25 VIII 1997, 1 i 25 VI 1998, 20 ♀ ♀.
- Bochońnica (EB78), 30 IX 1990, 17 IX 1991, 26 i 27 VIII 1997, 58 ♀ ♀.
- Podgórze (EB68), 23 VIII 1996, 21 VIII 1997, 10 VIII 1998, 9 ♀ ♀.

- Dobrze (EB68), 30 IX 1990, 24–26 VIII 1996, 46 ♀ ♀.
- Janowiec (EB68), 17 IX 1991, 29 VIII 1996, 28 VIII 1997, 27 ♀ ♀.

Gatunek występuje w krainie palearktycznej, nearktycznej i australijskiej. W Palearktyce szeroko rozpowszechniony. W Polsce notowany był w 10 krainach, ale rzadko w dużych ilościach. Podczas badań znajdowano go w dużych ilościach we wszystkich typach zbiorowisk z wyjątkiem zbiorowisk psammofilnych na pędach i gałęziach *Fragaria* sp., *Rosa canina* L., *Rosa rugosa* THUNB., *Rosa* sp., *Rubus caesius* L., *Rubus* sp.

Uwagi końcowe

Przeprowadzone badania wzbogaciły znacznie listę czerwców wykazanych z Wyżyny Lubelskiej. Stwierdzono tutaj 67 gatunków, w tym 44 gatunki nowe dla tego regionu i 10 gatunków rzadkich dla fauny Polski. Z wykazanych wcześniej gatunków nie udało się potwierdzić występowania *Lecanopsis formicarum* NEWSTEAD.

Zebrane gatunki należą do 10 rodzin i 44 rodzajów, przy czym większość rodzajów (33) reprezentowane jest tylko przez jeden gatunek. Najliczniej reprezentowana była rodzina *Pseudococcidae* (21 gatunków) i *Coccidae* (18 gatunków). Rodziny *Eriococcidae* i *Diaspididae* liczyły odpowiednio 11 i 9 gatunków. Pozostałe rodziny reprezentowane były przez trzy (*Ortheziidae*), dwa (*Kermesidae*, *Asterolecaniidae*) bądź jeden (*Margarodidae*, *Cryptococcidae*, *Cerococcidae*) gatunek. Obecnie lista czerwców Wyżyny Lubelskiej liczy 68 gatunków co stanowi 49,6% fauny krajowej, a udział gatunków z rodziny *Pseudococcidae* wynosi 30,9%. W świetle pracy KOTEJI (1985) wynik ten pozwala uznać Wyżynę Lubelską za region o dobrym stanie inwentaryzacji czerwców. Biorąc pod uwagę liczby gatunków wykazanych w poszczególnych krainach, obecnie Wyżyna Lubelska znajduje się na czwartym miejscu, po Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, Górach Świętokrzyskich i Roztoczu. Należy jednak oczekiwać, że na tym terenie żyje więcej gatunków aniżeli dotychczas wykazano. Prowadzone badania koncentrowały się głównie wokół Kazimierza Dolnego i Lublina, stąd też konieczne jest zwiększenie terenu poszukiwań, co zapewne poszerzy listę żyjących tam czerwców.

Fauna czerwców Wyżyny Lubelskiej charakteryzuje się wyłącznym udziałem gatunków szeroko rozsiedlonych (palearktycznych, holarktycznych i kosmopolitycznych). W świetle prac KOTEJI i ŻAK-OGAZY (1989) oraz ŁA-GOWSKIEJ i KOTEJI (1996), również fauny czerwców Gór Świętokrzyskich i Roztocza charakteryzowały się przewagą gatunków o szerokich zasięgach geograficznych, ale też i dużym procentowym udziałem elementu europejskiego i eurosberyjskiego.

Tab. Czerwce (*Hemiptera: Coccinea*) Wyżyny Lubelskiej stwierdzone w latach 1986–2000.

Zbiorowiska roślinne: A – różne typy zbiorowisk leśnych, B – zbiorowiska łąkowe i pastwiska, C – zbiorowiska psammofilne, D – kserotermiczne murawy i zarośla, E – zbiorowiska antropogeniczne, głównie parki, ogrody i tereny osiedli mieszkaniowych.

Grupy roślin żywicielskich: a – ściółka leśna i darnń, b – nagonasienne, c – dwuliścienne (c₁ – drzewa i krzewy, c₂ – zioła wieloletnie), d – jednoliścienne (d₁ – trawy, d₂ – inne).

Elementy zoogeograficzne: Pa – palearktyczny, Ho – holarktyczny, Ko – kosmopolityczny, Or – orientalny, No – neotropikalny. Subregiony: Es – eurosyberyjski, Śm – śródziemnomorski, IT – irano-turecki, DW – dalekowschodni.

Gwiazdką [*] zaznaczono gatunki wcześniej wykazane.

Scale insects (*Hemiptera: Coccinea*) of the Lublin Upland recorded in 1986–2000.

Plant communities: A – different forest communities, B – meadows and pastures, C – plant communities on sand, D – xerothermic grasslands and shrubs, E – anthropogenic communities (city parks, gardens, housing estates).

Host plants: a – forest bed and turf, b – gymnosperms, c – dicotyledons (c₁ – trees and shrubs, c₂ – perennial herbs), d – monocotyledons (d₁ – grass species, d₂ – others).

Zoogeographical elements: Pa – Palearctic, Ho – Holarctic, Ko – Cosmopolitan, Or – Oriental, No – Neo-tropical. Sub-regions: Es – Euro-Siberian, Śm – Mediterranean, IT – Iran-Turkish, DW – Far-Eastern.

An asterisk [*] marks species recorded earlier.

Lp. No	Gatunek Species	UTM	Liczba stanowisk Number of localities	Zbiorowiska roślinne Plant communities	Żywiciel Host	Element zoogeograficzny Zoogeographical element
1	2	3	4	5	6	7
<i>ORTHEZIIDAE</i>						
1	<i>Newsteadia floccosa</i> (DE GEER)	EB68, EB86	5	A, D	a	Pa (Es, Śm)
2	<i>Orthezia urticae</i> (LINNAEUS) *	EB68, EB78	20	A, B, D, E	c ₂	Ko
3	<i>Ortheziola vej dovskyi</i> ŠULC	EB68	1	D	a	Pa (Es, Śm)

1	2	3	4	5	6	7
<i>MATSUCOCCIDAE</i>						
4	<i>Matsucoccus pini</i> (GREEN) *	EB68, EB86	2	A	b	Pa (Es, Śm)
<i>PSEUDOCOCCIDAE</i>						
5	<i>Atrococcus cracens</i> WILLIAMS	EB68, EB78, FB08	3	A, D	d ₁	Pa (Es, Śm)
6	<i>Brevennia pulveraria</i> (NEWSTEAD)	EB68, FB07	1	B, D	d ₁	Pa, Or (Es)
7	<i>Ceroputo pilosellae</i> ŠULC	EB68	1	D	c ₂ , d ₁	Pa
8	<i>Dysmicoccus balticus</i> KOTEJA et ŁAGOWSKA	EB68	1	D	d ₁	Pa (Es)
9	<i>Dysmicoccus walkeri</i> (NEWSTEAD)	EB68, EB78	2	B, E	d ₁ , d ₂	Pa
10	<i>Heliococcus bohemicus</i> ŠULC	EB78	1	A	b	Pa
11	<i>Heliococcus sulci</i> GOUX	EB68	2	D	c ₂ , d ₁	Pa (Es, Śm)
12	<i>Heterococcus nudus</i> (GREEN)	EB68	2	D	d ₁	Ho
13	<i>Phenacoccus aceris</i> (SIGNORET) *	EB68, EB78, FB07, FB08, EB86	10	A, E	c ₁	Ho
14	<i>Phenacoccus bicerarius</i> BORCHSENIUS	EB78	1	E	d ₁ , d ₂	Pa (Es, IT)
15	<i>Phenacoccus evelinae</i> TEREZNIKOVA	EB68	1	D	d ₂	Pa (Es, Śm, IT)
16	<i>Planococcus vovae</i> (NASSONOV) *	EB68, EB78	8	A, B, D, E	b	Pa, No

1	2	3	4	5	6	7
17	<i>Saccharicoccus penium</i> WILLIAMS	EB68, FB08, EB86	5	A, C, D, E	d ₁	Pa
18	<i>Trionymus aberrans</i> GOUX	EB86	1	C	d ₁	Pa
19	<i>Trionymus perrisii</i> (SIGNORET)	EB68, EB86, FB07, FB08	8	A,C, D, E	c ₂ , d ₁	Pa
20	<i>Trionymus radicum</i> (NEWSTEAD)	EB86, EB78	4	D, E	d ₁	Pa (Es, Śm)
21	<i>Trionymus singularis</i> SCHMUTTERER	EB68, FB08	2	D, E	d ₁	Pa (Es)
22	<i>Trionymus subradicum</i> DANZING	EB68, EB78	2	B, D	d ₁	Pa (Es, Śm, IT)
23	<i>Trionymus thulensis</i> GREEN	EB68	1	D	d ₁	Pa (Es, DW)
24	<i>Trionymus tomlini</i> GREEN	EB68, FB08	3	B, D, E	d ₁	Pa
<i>ERIOCOCCIDAE</i>						
25	<i>Acanthococcus aceris</i> SIGNORET	EB68	1	A	c ₁	Pa (Es, Śm, IT)
26	<i>Anophococcus agropyri</i> (BORCHSENIUS)	EB68, EB78	5	A, B, D	d ₁	Pa
27	<i>Anophococcus greeni</i> (NEWSTEAD)	EB68, EB78	5	B, D	c ₂ , d ₁	Ho
28	<i>Anophococcus herbaceus</i> (DANZIG)	EB68	1	D	d ₁	Pa (Es, Śm)
29	<i>Anophococcus insignis</i> (NEWSTEAD)	EB68, EB78, FB07, FB08	6	A, B, D, E	d1	Ho

1	2	3	4	5	6	7
30	<i>Anophococcus pseudinsignis</i> (GREEN)	EB68, EB78, FB07, FB08	6	A, B, D, E	c ₂ , d ₁	Pa (Es, Śm)
31	<i>Gossyparia spuria</i> (MODEER) *	EB68, FB08	5	E	c ₁	Ho
32	<i>Greenisca brachypodii</i> BORCHSENIUS et DANZIG	EB68, EB78	20	A, B, D, E	d1, d2	Pa (Es, Śm, IT)
33	<i>Greenisca gouxi</i> (BALACHOWSKY)	EB68, EB78	3	E	c ₂ , d ₁ , d ₂	Pa (Es, Śm)
34	<i>Kaweckia glyceriae</i> (GREEN)	EB68	2	E	d ₁	Pa
35	<i>Rhizococcus munroi</i> (BORATYŃSKI)	EB68	2	E	d ₁	Pa (Es, Śm)
<i>CRYPTOCOCCIDAE</i>						
36	<i>Pseudochermes fraxini</i> (KALTENBACH)	EB86	1	A	c ₁	Pa
<i>KERMESIDAE</i>						
37	<i>Kermes quercus</i> (LINNAEUS) *	EB68, EB78, FB07, FB19	4	A, B	c ₁	Pa (Es, Śm)
38	<i>Kermes roboris</i> (FOURCROY) *	EB78, FC00	1	A	c ₁	Pa (Es, Śm, IT)
<i>CEROCOCCIDAE</i>						
39	<i>Cerococcus cycliger</i> GOUX	EB68	2	B, D	c ₂	Pa (Es, Śm)
<i>COCCIDAE</i>						
40	<i>Eriopeltis festucae</i> (FONSCOLOMBE)	EB68, EB78, FB08	12	A, B, D, E	d ₁ , d ₂	Ho

1	2	3	4	5	6	7
41	<i>Eriopeltis stammeri</i> SCHMUTTERER	EB68, EB78	3	B, D	d ₁	Pa (Es, IT)
42	<i>Eulecanium ciliatum</i> (DOUGLAS) *	EB68, FB08	3	A, E	c ₁	Pa
43	<i>Eulecanium douglasi</i> (ŠULC) *	EB68, FB08	2	A, E	c ₁	Ho
44	<i>Eulecanium franconicum</i> (LINDINGER)	EB78, EB86	2	A	c ₁	Pa (Es, Śm)
45	<i>Eulecanium tiliae</i> (LINNAEUS) *	EB68, EB78, FB08	8	A, D, E	c ₁	Ho, Or
46	<i>Luzulaspis luzulae</i> (DUFOUR)	EB68	1	A	d ₁	Pa (Es, Śm)
47	<i>Palaeolecanium bituberculatum</i> (SIGNORET) *	FB08	2	A, E	c ₁	Pa (Es, Śm, IT)
48	<i>Parafairmairia gracilis</i> GREEN	EB68	1	D	d ₁	Pa (Es, Śm)
49	<i>Parthenolecanium corni</i> (BOUCHÉ) *	EB68, EB78, FB07, FB08	61	A, B, D, E	c ₁ , c ₂	Ko
50	<i>Parthenolecanium fletcheri</i> (COCKERELL) *	FB08	1	E	b	Ho
51	<i>Parthenolecanium pomeranicum</i> (KAWECKI) *	EB68, EB78, FB08	11	E	b	Pa (Es, Śm)
52	<i>Parthenolecanium rufulum</i> (COCKERELL) *	EB68, EB78	8	A, E	c ₁	Pa (Es, Śm, IT)
53	<i>Phyllostroma myrtylli</i> (KALTENBACH)	EB78, EB86	2	A	c ₁	Ho
54	<i>Physokermes piceae</i> (SCHRANK)	EB68, FB19	1	E	b	Pa (Es, Śm, IT)

1	2	3	4	5	6	7
55	<i>Pulvinaria vitis</i> (LINNAEUS) *	EB68, EB78, FB07, FB08	7	A, B, E	c ₁	Ko
56	<i>Sphaerolecanium prunastrii</i> (FONSCOLOMBE) *	EB78	1	D	c ₁	Ho
<i>ASTEROLECANIIDAE</i>						
57	<i>Asterodiaspis variolosa</i> (RATZEBURG) *	EB68, EB78	6	A, B, D, E	c ₁	Ko
58	<i>Planchonia arabis</i> Signoret	EB68	3	B, D	c ₂	Ko
<i>DIASPIDIDAE</i>						
59	<i>Anamaspis loewi</i> (COLVÉE)	EB68, EB78	5	A, B, D, E	b	Pa (Es, Śm, IT)
60	<i>Aulacaspis rosae</i> (BOUCHÉ) *	EB68, EB78	16	A, B, D, E	c ₁ , c ₂	Ko
61	<i>Carulaspis juniperi</i> (BOUCHÉ) *	EB68, EB78, FB07	4	E	b	Ko
62	<i>Chionaspis salicis</i> (LINNAEUS) *	EB68, FC00	2	A, E	c ₁	Ho
63	<i>Lepidosaphes ulmi</i> (LINNAEUS) *	EB68, EB78, FB08, EB86	30	A, B, D, E	c ₁	Ko
64	<i>Leucaspis pini</i> (HARTIG)	EB68, EB78, EB86, FB08	12	A, D, E	b	Ho, No
65	<i>Nuculaspis abietis</i> (SCHRANK)	EB68, EB78	4	B, D, E	b	Pa (Es, Śm, IT)
66	<i>Quadraspidiotus ostreaeformis</i> (CURTIS) *	EB68, EB78	3	A, E	c ₁	Ko
67	<i>Quadraspidiotus zonatus</i> (FRAUENFELD)	EB78, FB19	1	A	c ₂	Pa (Es, Śm, IT)

SUMMARY

Faunistic investigations were carried out in the Lublin Upland during 1986–2000. The coccid species were collected in five plant communities on different plants (trees, bushes and perennial herbs) and in forest litter. 67 species from 10 families were found including *Pseudococcidae* (20 species), *Coccidae* (18), *Eriococcidae* (11), *Diaspididae* (9), *Ortheziidae* (3), *Kermesidae* (2), *Asterolecaniidae* (2), *Cerococcidae* (1), *Matsucoccidae* (1), *Cryptococcidae* (1). 10 species are known from only few localities in Poland. The number of species collected in the Lublin Upland constitutes 49.6% of the Polish coccid fauna and now this region belongs, along with the Kraków-Częstochowa Upland, Świętokrzyskie Mountains and Roztocze, to the better explored areas in Poland.

PIŚMIENNICTWO

- BEN-DOV Y. 1993: A systematic catalogue of the soft scale insects of the world (*Homoptera: Coccoidea: Coccidae*) with data on geographical distribution, host plants, biology and economic importance. Sandhill Crane Press, inc., Gainesville (Florida) and Leiden (The Netherlands). 536 ss.
- BEN-DOV Y. 1994: A systematic catalogue of the mealybugs of the world (*Insecta: Homoptera: Coccoidea: Pseudococcidae* and *Putoidae*). Intercept Ltd., Andover. 686 ss.
- ĆWIERZYK I., DZIEDZICKA A. 1988: Czerwce (*Coccinea*) Ziemi Myślenickiej. Roczn. nauk-dydakt. WSP, Kraków, 123: 1-10.
- EMELIANOV A. F. 1974: Proposals on the classification and nomenclature of areals. Entomol. Obozr., **53** (3): 497-522.
- KAWECKI Z. 1985: Czerwce (*Coccoidea*). Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIX, **21**: 1-107.
- KOMOSIŃSKA H. 1977: Materiały do znajomości czerwców (*Homoptera, Coccoidea*) Kampinoskiego Parku Narodowego w Polsce. Sylwan, **121** (1): 21-24.
- KOMOSIŃSKA H., PODSIADŁO E. 1967: Materials to the fauna of scales insects (*Homoptera, Coccoidea*) – Steppe Reservations in the Nida Valley (South Poland). I. Bull. Acad. pol. Sci., **15**: 683-686.
- KOSZTARAB M., KOZÁR F. 1988: Scale insects of Central Europe. Akadémiai Kiadó, Budapest. 456 ss.
- KOTEJA J. 1971: Materiały do fauny czerwców Polski (*Homoptera, Coccoidea*). III. Pol. Pismo ent., **41**: 319-326.
- KOTEJA J. 1984: Materiały do fauny czerwców Polski (*Homoptera, Coccinea*). V. Pol. Pismo ent., **53**: 673-677.
- KOTEJA J. 1985: Badania faunistyczne nad czerwcami Polski (*Homoptera, Coccinea*). Wiad. entomol., **6**: 11-26.
- KOTEJA J. 1996: Jak rozpoznać czerwce (*Homoptera, Coccinea*). [W:] J. BOCZEK (red.): Diagnostyka szkodników roślin i ich wrogów naturalnych. SGGW, Warszawa, II: 139-231.

- KOTEJA J., ŁAGOWSKA B. 1986: *Dysmicoccus balticus* sp. n. (*Homoptera, Coccinea, Pseudococcidae*). Pol. Pismo ent., **56**: 381-388.
- KOTEJA J., ŻAK-OGAZA B. 1966: Investigations on scale insects (*Homoptera, Coccidea*) of the Pieniny Klippen Belt. Acta zool. cracov., **11**: 305-332.
- KOTEJA J., ŻAK-OGAZA B. 1969: The scale insects fauna (*Homoptera, Coccidea*) of the Ojców National Park in Poland. Acta zool. cracov., **14**: 351-373.
- KOTEJA J., ŻAK-OGAZA B. 1983: Fauna czerwców (*Homoptera, Coccinea*) Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Acta zool. cracov., **26**: 465-490.
- KOTEJA J., ŻAK-OGAZA B. 1989. Czerwce (*Homoptera, Coccinea*) Gór Świętokrzyskich. Fragm. faun., **32**: 19-34.
- KOZÁR F. 1995: New data on the Zoogeography of Palearctic *Coccoidea* (*Homoptera*). Israel J. of Entomol., **29**: 103-108.
- KOZÁR F. (red.) 1998: Catalogue of Palearctic *Coccoidea*. Plant Protect. Inst., Hung. Acad. of Sci., Budapest, Hungary. 526 ss.
- ŁAGOWSKA B. 1986a: Miseczniki (*Homoptera, Coccidae*) stwierdzone na drzewach i krzewach liściastych w Lublinie oraz jego okolicach. Ann. UMCS, Sec. C, **41**: 173-187.
- ŁAGOWSKA B. 1986b: Czerwce (*Homoptera, Coccinea*) Roztocza i Wyżyny Lubelskiej. Pol. Pismo ent., **56**: 475-478.
- ŁAGOWSKA B. 1987: Analysis of groups of soft scales (*Homoptera, Coccidae*) on woody plants of Lublin and its surroundings. Ekol. pol., **35** (1): 131-144.
- ŁAGOWSKA B. 1998: Występowanie czerwców (*Homoptera, Coccinea*) na drzewach i krzewach w środowisku miejskim. [W:] T. BARCZAK, P. INDYKIEWICZ (red.): Fauna miast. ATR, Bydgoszcz: 63-71.
- ŁAGOWSKA B., KOTEJA J. 1996: Czerwce (*Homoptera, Coccinea*) Roztocza. Fragm. faun., **39** (4): 29-42.
- ŁAGOWSKA B., KUZIOLA P. 1995: Charakterystyka występowania i szkodliwości czerwców (*Homoptera, Coccinea*) w sadach Lubelszczyzny. Ogólnopol. Konf. Ochr. Rośl. Sadown., ISiK, Skierniewice: 76-81.
- PODSIADŁO E., KOMOSIŃSKA H. 1976: Further investigations on the scale insects fauna (*Homoptera, Coccoidea*) in the Nida Valley (Southern Poland). Bull. Acad. Pol. Sci. Cl. V, **24**: 87-91.
- ŻAK-OGAZA B., KOTEJA J. 1964: Investigations on scale insects (*Homoptera, Coccoidea*) of the Pieniny Mountains. Acta zool. cracov., **9**: 417-439.

RECENZJE – REVIEWS

O'CONNOR J. P., NASH R., BOUČEK Z. 2000: A Catalogue of the Irish *Chalcidoidea* (Hymenoptera). Occasional Publication of the Irish Biogeographical Society, Number 6. 135 ss.

ISBN 09511514-5-2. (Abbreviation: Occ. Publ. Ir. biogeog. Soc.).

Ukazał się katalog bleskotek (*Chalcidoidea: Hymenoptera*) Irlandii, dedykowany dwu wybitnym entomologom – F. WALKER'owi (1809-1874) i M. W. R. de v. GRAHAM'owi (1915–1995) w uznaniu ich zasług na polu badań fauny bleskotek Irlandii. Katalog jest pierwszą próbą opracowania bleskotek Irlandii, które powstało w wyniku kooperacji pomiędzy trzema instytucjami: National Museum of Ireland, Ulster Museum i Natural History Museum, London. Wspomniane opracowanie towarzyszy wydanej już publikacji na temat *Braconidae* (Occasional Publication Number 4).

W części wstępnej podano ogólną charakterystykę nadrodziny *Chalcidoidea* obejmującej na świecie około 21 tysięcy gatunków, których większość ma poniżej 3 mm długości. Również zamieszczono rys historyczny badań, podkreślając zasługi nie tylko A. H. HALIDAY'a (1806–1870), który opisał kilkanaście rodzajów i gatunków bleskotek, ale także szczególny wkład F. WALKER'a – autora opisów ponad 2 tysięcy gatunków nowych dla wiedzy (w tym z terenu Irlandii) oraz M. W. R. de v. GRAHAM'a, który m.in. uporządkował większość opisów i opracował klucze do oznaczania tych gatunków. W opracowaniu wykorzystano także dane z kolekcji R. R. ASKEW. Nomenklaturę podano za BOUČEK i RASPLUS (1991), NOYES (1998), GRAHAM i GIJSWIJT (1998) oraz BAUR i BOUČEK (2000).

Katalog obejmuje 12 rodzin: *Aphelinidae*, *Chalcididae*, *Encyrtidae*, *Eulophidae*, *Eupelmidae*, *Eurytomidae*, *Mymaridae*, *Ormyridae*, *Pteromalidae*, *Tetracampidae*, *Torymidae* i *Trichogrammatidae*. Ogółem uwzględniono 457 gatunków, w tym 59 nowych dla fauny Irlandii. Oprócz informacji o rozsiadleniu, okresie pojawu, żywicielach, niekiedy podano (jeśli możliwe) niepublikowane dane dotyczące materiału muzealnego. Zamieszczono także wykaz stanowisk (w tabeli) oraz mapę Irlandii z zaznaczonymi stanowiskami. Przy końcu katalogu podano piśmiennictwo. Opracowanie jest ilustrowane nie tylko fotografiami entomologów, ale także rycinami bleskotek w tekście oraz zamieszczonymi przy końcu katalogu tablicami z rycinami *Chalcidoidea* pochodzącymi z tomu 1 „The Entomologist” (1841–1842).

To cenne opracowanie powinno zainteresować przede wszystkim hymenopterologów, a zwłaszcza specjalistów w zakresie *Chalcidoidea*.

Małgorzata SKRZYPCZYŃSKA, Kat. Ent. Leśnej AR, Kraków

Wiad. entomol.	21 (2): 87-95	Poznań 2002
----------------	---------------	-------------

Pluskwiaki różnoskrzydłe (*Hemiptera: Heteroptera*) Gór
Opawskich (Sudety Wschodnie) *

True-bugs (*Hemiptera: Heteroptera*) of the Góry Opawskie Mts.
(East Sudetes)

BARBARA LIS, JERZY A. LIS

Uniwersytet Opolski, Katedra Biosystematyki, Zakład Zoologii, ul. Oleska 22, 45-052 Opole,
e-mail: cydnus@uni.opole.pl

ABSTRACT: A list of 142 species of terrestrial true-bugs (*Heteroptera*) recorded from the Góry Opawskie Mts. (East Sudetes) is presented. 141 species are listed for the first time from the study area, among the 105 species new to the fauna of the East Sudetes and 5 species very rarely collected in Poland.

KEY WORDS: *Hemiptera*, *Heteroptera*, faunistics, Góry Opawskie Mts, East Sudetes, Poland.

Wstęp

Góry Opawskie są najdalej na wschód wysuniętą częścią Sudetów Wschodnich (KONDRACKI 1994), oraz jednym z najcenniejszych geobotanicznie obszarów na Śląsku Opolskim (NOWAK 2001). Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe utworzono tu w 1988 roku Park Krajobrazowy „Góry Opawskie” (KUŹNIEWSKI 1996), a same góry zostały uznane za ostoję przyrody wyznaczoną w ramach programu „Natura 2000” (NOWAK 2001).

Pod względem faunistycznym pluskwiaki różnoskrzydłe (*Heteroptera*) tego terenu nigdy nie były badane; jedynym wykazany stąd gatunkiem z tego rzędu był *Ischnodemus sabuleti* (FALL.), przedstawiciel rodziny *Blissidae*, schwytany przez autorów niniejszej pracy w 1997 roku, ale ze względu na rzadkość występowania na terenie Polski umieszczony we wcześniejszej pracy (HEBDA 1999).

* Druk pracy sfinansowany przez Uniwersytet Opolski.

Niniejsze opracowanie zawiera podsumowanie badań terenowych prowadzonych przez autorów na obszarze Gór Opawskich w latach 1996–2001; wykorzystano w niej również dane uzyskane w trakcie studenckiego obozu Koła Naukowego Biologów przy Uniwersytecie Opolskim w sierpniu 2001 roku.

Skróty stosowane w wykazie: BK – Biskupia Kopa (UTM: XR77); DWK – Dębowiec - Las Prudnicki, Wzgórze Klasztorne (XR87); JM – Jarnołówek - miasto (XR 77); JRP – Jarnołówek - Rozdroże pod Piekiełkiem (XR77); JZP – Jarnołówek - nad Złotym Potokiem (XR77); L – okolice osady Lipy - teren byłego poligonu wojskowego (XR87); NBP – Pokrzywna - rez. „Nad Bystrym Potokiem” w Dolinie Bystrego Potoku (XR77); PK – okolice wzniesienia Przednia Kopa (XR77); SK – Skałki „Karolinki” w okolicach miejscowości Jarnołówek (XR77); ŚK – okolice wzniesienia Średnia Kopa (XR77); ST – Starowice (XR77); SW – Skowronków (XR 77); TK – okolice wzniesienia Tylna Kopa (XR77); ŻO – okolice „Żabiego Oczka” koło miejscowości Pokrzywna (XR77); ł – naturalne łąki świeże, p – przydroża, z – zarośla, zr – zbiorowiska ruderalne.

Gatunki nowe dla fauny Sudetów Wschodnich oznaczono gwiazdką. Nazewnictwo gatunków przyjęto za katalogiem palearktycznych *Heteroptera* (AUKEMA, RIEGER 1995, 1996, 1999, 2001)

Wykaz gatunków

LEPTOPODOMORPHA

SALDIDAE

Saldula saltatoria (L.): NBP, 1 ex. p, 1 ex. ł; JZP, 3 exx. ł.

CIMICOMORPHA

TINGIDAE

**Dictyla humuli* (H.-S.): DWK, 1 ex. ł; JZP, 10 exx. ł., NBP, 3 exx. ł; PK, 1 ex. p; TK, 3 exx. p; **Tingis cardui* (L.): JZP, 1 ex. ł; L, 3 exx. ł; **Oncochila scapularis* (FIEB.): DWK, 1 ex. ł; **Dictyonota strichnocera* FIEB.: SK, 1 ex. p.

NABIDAE

**Nabis brevis* SCH.: LWK, 1 ex. ł; JM, 3 exx. p, 2exx. ł, 1 ex. zr; JZP, 5 exx. ł; DWK, 1 ex. ł; ST, 9 exx. p; **Nabis ferus* (L.): NBP, 3 exx. ł; L, 1 ex. ł; *Nabis flavomarginatus* SCH.: DWK, 3 ex. ł; JM, 7 exx. p, 2 exx. zr; JZP, 4 exx. ł; NBP, 9 exx. p; SK, 5 exx. ł; ST, 7 exx. p; TK, 1 ex. p; *Nabis limbatus* DAHLB.: BK,

1 ex. p; DWK, 1 ex. ł; JM, 1 ex. p; JZP, 1 ex. ł; NBP, 2 exx. p; SK, 1 ex. ł; ŻO, 1 ex. ł; **Nabis pseudoferus* REM.: JM, 3 exx. p, 1 ex. zr; NBP, 4 exx. ł; PK, 1 ex. p; **Nabis rugosus* (L.): NBP, 3 exx. ł; JM, 2 exx. zr; **Himacerus apterus* (F.): JM, 2 exx. p; SK, 1 ex. ł; ŻO, 1 ex. ł; **Himacerus mirmicoides* (COSTA): JM, 1 ex. p; SK, 2 exx. p; ŻO, 2 exx. ł.

ANTHOCORIDAE

**Anthocoris amplicollis* HORV.: NBP, 1 ex. p; **Anthocoris confusus* REUT.: NBP, 1 ex. z; **Anthocoris nemoralis* (F.): NBP, 1 ex. z; **Anthocoris nemorum* (L.): BK, 2 exx. ł, 1 ex. p; JM, 8 exx. p; JZP, 5 exx. ł; NBP, 7 exx. ł, 5 exx. p; SW, 2 exx. p; TK, 6 exx. p; ŻO, 3 exx. ł; **Anthocoris simulans* REUT.: ŚK, 1 ex. p; **Orius minutus* (L.): DWK, 2 exx. ł; JM, 12 exx. p, 1 ex., zr; JZP, 4 exx. ł; NBP, 4 exx. ł, 4 exx. p; SW, 7 exx. p; TK, 6 exx. p; **Orius niger* (WOLFF): DWK, 1 ex. ł; JM, 9 exx. p, 3 exx. zr; JZP, 5 exx. ł; L, 1 ex. ł; NBP, 1 ex. zr; SW, 8 exx. p; TK, 3 exx. p; ŻO, 1 ex. ł.

MIRIDAE

Bryocoris pteridis (FALL.): BK, 1 ex. p; NBP, 6 exx. ł, 2 exx. p; *Monalocoris filicis* (L.): BK, 1 ex. p; JM, 3 ex. p; NBP, 3 exx. p; ŚK, 5 exx. p; **Macrolophus pygmaeus* (RAMB.): NBP, 5 exx. p; *Dicyphus errans* (WOLFF): NBP, 4 exx. p; SW, 1 ex. p; *Dicyphus globulifer* (FALL.): DWK, 5 exx. ł; JM, 1 ex. p; NBP, 3 exx. ł; *Dicyphus pallidus* (H.-S.): NBP, 6 exx. p; TK, 2 exx. p; **Deraeocoris ruber* (L.): NBP, 2 exx. p, 4 exx. ł; SK, 3 exx. ł; SW, 2 exx. ł; ŻO, 11 exx. ł; *Alloetomus gothicus* FALL.: DWK, 1 ex. ł; **Adelphocoris lineolatus* (GOEZE): DWK, 1 ex. ł; L, 1 ex. ł; **Adelphocoris quadripunctatus* (F.): DWK, 1 ex. ł; JM, 6 exx. p; JZP, 3 exx. ł; NBP, 2 exx. ł; SK, 4 exx. ł; ST, 4 exx. p; SW, 2 exx. p; ŻO, 3 exx. ł; **Apolygus lucorum* (MEY.-D.): DWK, 4 exx. ł; JM, 2 exx. p, 3 exx. zr; NBP, 2 exx. ł; SK, 4 exx. ł; ST, 3 exx. p; SW, 1 ex. p; ŻO, 2 exx. ł; **Calocoris affinis* (H.-S.): JM, 1 ex. p; NBP, 1 ex. ł, 6 exx. p; TK, 3 exx. p; **Capsodes gothicus* (L.): JM, 1 ex. p, 2 exx. zr; SK, 1 ex. p; **Capsus ater* (L.): BK, 1 ex. p; NBP, 3 exx., p, 4 exx. ł; JM, 1 ex. ł, 1 ex. p, 10 exx. zr; DWK, 3 exx. ł; SK, 1 ex. ł; **Capsus wagneri* (REM.): BK, 1 ex. ł; NBP, 2 ex. ł; JM, 1 ex. p; *Closterotomus biclavatus* (H.-S.): SK, 1 ex. p; *Charagochilus gyllenhalii* (FALL.): DWK, 3 exx. ł; L, 2 exx. ł; JM, 2 exx. ł, 2 exx. zr; TK, 2 exx. p; *Grypocoris sexguttatus* (F.): NBP, 6 exx. p; **Liocoris tripustulatus* (F.): JM, 2 exx. p; JZP, 6 exx. ł; NBP, 5 exx. p; TK, 1 ex. ł; ŻO, 4 exx. ł; **Lygocoris pabulinus* (L.): BK, 6 exx. p; JM, 1 ex. p; NBP, 13 exx. p, 1 ex. ł; **Lygus pratensis* (L.): NBP, 13 exx. ł, 8 exx., p; JM, 3 exx. p; JZP, 2 exx. ł; PK, 1 ex. p; BK, 2 exx. p; JRP, 1 ex. ł; SK, 1 ex. ł; ŚK, 2 exx. p; SW, 2 exx. p; TK, 3 exx. p; ŻO,

1 ex. †; **Lygus punctatus* ZETT.: JZP, 1 ex. †; NBP, 1 ex. †; **Lygus rugulipennis* POPP.: NBP, 13 exx. p; L, 1 ex. †; DWK, 2 exx. †; JM, 1 ex. †, 3 ex. p, 1 ex. zr; JZP, 3 exx. †; SK, 1 ex. †; ST, 1 ex. p; SW, 4 exx. †; ŠK, 1 ex. †; TK, 1 ex. p; *Lygus wagneri* REM.: NBP, 1 ex. †; **Orthops basalis* (A. COSTA): JZP, 1 ex. †; L, 1 ex. †; **Orthops campestris* (L.): JM, 1 ex. p; SW, 1 ex. p; **Phytocoris ulmi* (L.): JM, 1 ex. p; **Phytocoris varipes* BOH.: DWK, 7 exx. †; JM, 2 exx. p; NBP, 2 exx. †; SK, 2 exx. †; ST, 11 exx. p; SW, 2 exx. p; **Polymerus asperulae* FIEB.: SW, 2 exx. p; **Polymerus microphthalmus* (WAGN.): JM, 4 exx. zr; **Polymerus unifasciatus* (F.): DWK, 3 exx. †; JM, 3 exx. p, 1 ex. †, 1 ex. zr; L, 5 ex. †; SK, 1 ex. †; TK, 1 ex. p; **Rhabdomiris striatellus* (F.): NBP, 2 exx. †, 4 exx. p; JM, 1 ex. p, 2 exx. zr; **Stenotus binotatus* (F.): DWK, 2 exx. †; JM, 1 ex. p; L, 2 exx. †; NBP, 2 exx. †; SK, 7 exx. †; ŽO, 1 ex. †; **Leptopterna dolabrata* (L.): JM, 4 exx. zr; NBP, 4 exx. †; SW, 1 ex. p; **Megaloceroea recticornis* (GEOFF.): JM, 1 ex. p, 1 ex. zr; DWK, 1 ex. †; **Notostira erratica* (L.): BK, 2 exx. p; JM, 1 ex. p, 1 ex. zr; DWK, 2 exx. †; L, 1 ex. †; SK, 5 exx. p; ST, 1 ex. p; SW, 2 exx. p; *Pithanus maerkeli* (H.-S.): DWK, 1 ex. †; NBP, 1 ex. p; **Stenodema calcata* (FALL.): JM, 6 exx. †, 5 exx. zr; JZP, 7 exx. †; NBP, 4 exx. p; PK, 4 exx. p; SK, 9 exx. †; *Stenodema holsata* (F.): BK, 3 exx. p; JM, 1 ex. p; NBP, 6 exx. p, 4 exx. †; TK, 1 ex. †; **Stenodema laevigata* (L.): JM, 1 ex. †, 4 exx. p; JZP, 2 exx. †; NBP, 2 exx. †; JRP, 1 ex. †; PK, 3 exx. p; SK, 3 exx. †; **Stenodema virens* (L.): L, 1 ex. †; SW, 1 ex. p; **Trigonotylus caelestialium* (KIRK.): BK, 2 exx. p; JM, 3 exx. p; L, 2 exx. †; PK, 1 ex. p; *Halticus apterus* (L.): DWK, 4 exx. †; SW, 3 ex. p; **Orthocephalus coriaceus* (F.): DWK, 5 exx. †; JM, 7 exx. p, 1 ex. zr; SK, 1 ex. †; ST, 1 ex. p; ŽO, 1 ex. †; **Dryophilocoris flavoquadrimaculatus* (DEG.): NBP, 3 exx. †, 3 exx. p; **Globiceps fulvicollis* JAK.: DWK, 6 exx. †; **Heterocordylus tibialis* (HAHN): JM, 1 ex. zr; **Heterotoma planicornis* (PALL.): SW, 2 exx. p; *Mecomma ambulans* (FALL.): BK, 3 exx. †; NBP, 1 ex. †, 1 ex. p; ŠK, 1 ex.; **Orthotylus flavosparsus* (C.R. SAHLB.): JM, 4 exx. p; NBP, 1 ex. p; **Amblytulus nasutus* (KIRSCHB.): JM, 2 exx. p, 4 exx. zr; DWK, 1 ex. †; NBP, 2 exx. †, 2 exx. p; **Atractotomus magnicornis* (FALL.): BK, 1 ex. †; **Chlamydatus pulicarius* (FALL.): JM, 3 exx. p, 1 ex. zr; DWK, 2 exx., †; **Chlamydatus pullus* (REUT.): JM, 1 ex. zr; NBP, 1 ex. †; **Chlamydatus saltitans* (FALL.): DWK, 4 exx. †; **Criocoris crassicornis* (HAHN): DWK, 2 exx. †; JM, 3 exx. p; TK, 2 exx. p; ST, 1 ex. p; SW, 3 exx. p; ŽO, 3 exx. †; **Criocoris nigripes* FIEB.: JM, 1 ex. p; **Europiella artemisiae* (BECK.): DWK, 4 exx. †; JM, 9 exx. zr, 1 ex. p; NBP, 12 exx. †; **Harpocera thoracica* (FALL.): NBP, 3 exx. p; JRP, 1 ex. †; **Lopus decolor* (FALL.): DWK, 7 exx. †; JM, 1 ex. p; **Megalocoleus tanacetii* (FALL.): JM, 6 exx. p; JZP, 1 ex. †; L, 3 exx. †; NBP, 5 exx. †; SK, 10 exx. †; ST, 4 exx. p; SW, 3 exx. p; ŽO, 2 exx. †; **Oncotylus punctipes* REUT.: DWK, 8 exx. †; JM, 4 exx. p, 3 exx. zr; NBP, 2 exx. †; SK, 2 exx. †;

ST, 5 exx. p; SW, 2 exx. p; ŻO, 1 ex. ł; **Orthonotus rufifrons* (FALL.): JM, 2 exx. p; **Phylus coryli* (L.): JM, 1 ex. zr; **Phylus melanocephalus* (L.): JM, 1 ex. zr; **Plagiognathus arbustorum* (F.): NBP, 5 exx. ł, 2 exx. p; JM, 4 ex. p, 4 exx. zr; DWK, 1 ex. ł; SK, 21 exx. ł; TK, 5 exx. ł; ŻO, 3 exx. ł; **Plagiognathus chrysanthemi* (WOLFF): DWK, 7 exx. ł; JM, 2 exx. p, 1 ex. zr; NBP, 8 exx. p, 5 exx. ł; SK, 4 exx. ł; ST, 2 exx. p; SW, 1 ex. p; ŻO, 2 exx. ł; **Psallus lepidus* FIEB.: NBP, 1 ex. ł; *Psallus varians* (H.-S.): NBP, 1 ex. ł.

PENTATOMOMORPHA

SCUTELLERIDAE

**Eurygaster austriaca* (SCHR.): SW, 1 ex. p; **Eurygaster maura* (L.): JM, 3 exx. p; JZP, 1 ex. ł; ŻO, 1 ex. ł; *Eurygaster testudinaria* (GEOFFR.): JM, 6 exx. p, 2 exx. ł; JRP, 1 ex. ł; NBP, 2 exx. ł.

PENTATOMIDAE

Graphosoma lineatum (L.): JM, 2 exx. p, 4 exx. ł; JZP, 2 exx. ł; NBP, 1 ex. ł; SK, 2 exx. ł; TK, 2 exx. p; **Aelia acuminata* (L.): JM, 3 exx. p, 1 ex. zr; JZP, 3 exx. ł; NBP, 2 exx. ł; SW, 1 ex. p; ŻO, 1 ex. ł; *Eysarcoris aeneus* (SCOP.): JM, 3 exx. zr, 2 ex. p; DWK, 4 exx. ł; NBP, 1 ex. ł; SK, 1 ex. ł; ST, 1 ex. p; *Eysarcoris fabricii* KIRK.: NBP, 4 exx. ł, 3 exx. p; **Neottiglossa pusilla* (GMEL.): JZP, 2 exx. ł; NBP, 1 ex. ł; ST, 1 ex. p; *Holcostethus strictus vernalis* (WOLFF): JM, 3 exx. zr, 1 ex. p; JZP, 4 exx. ł; L, 1 ex. ł; NBP, 1 ex. ł; PK, 1 ex. p; ST, 1 ex. p; **Palomena prasina* (L.): JM, 1 ex. zr; NBP, 1 ex. p; SK, 2 exx. ł; *Palomena viridissima* (PODA): JM, 1 ex. zr; **Dolycoris baccarum* (L.): BK, 1 ex. p; JM, 3 exx. zr, 10 exx. p; JZP, 5 exx. ł; NBP, 3 exx. ł, 2 exx. p; DWK, 2 exx. ł; SK, 3 exx. ł; ST, 1 ex. ł; *Carpocoris fuscispinus* (BOH.): DWK, 1 ex. ł; JM, 1 ex. p; JZP, 1 ex. ł; NBP, 1 ex. p, 1 ex. ł; SK, 1 ex. ł; **Carpocoris purpureipennis* (DE GEER): JM, 1 ex. zr, 1 ex. p; JZP, 1 ex. ł; DWK, 2 exx. ł; NBP, 1 ex. ł; PK, 3 exx. p; *Eurydema oleraceum* (L.): JM, 1 ex. zr, 1 ex. p; NBP, 6 exx. ł; DWK, 1 ex. ł; PK, 2 exx. p; **Piezodorus lituratus* (F.): JM, 2 exx. zr, 2 exx. p; DWK, 1 ex. ł; NBP, 2 exx. ł; **Pentatoma rufipes* (L.): JM, 4 exx. z; NBP, 5 exx. z; SK, 2 exx. ł; ŚK, 1 ex. p; ŻO, 2 exx. ł; **Troilus luridus* (F.): NBP, 3 exx. p; *Picromerus bidens* (L.): NBP, 1 ex. ł; ST, 1 ex. p; **Zicrona caerulea* (L.): JZP, 1 ex. ł.

ACANTHOSOMATIDAE

**Elasmucha fieberi* (JAK.): NBP, 1 ex. p; **Elasmucha grisea* (L.): JM, 2 exx. p; SK, 3 exx. ł; SW, 1 ex. p; *Elasmotherus interstinctus* (L.): BK, 1 ex. p; ŚK, 1 ex. z.

PYRRHOCORIDAE

**Pyrrhocoris apterus* (L.): DWK, 1 ex. †; PK, 1 ex. p; SK, 1 ex. p.

PIESMATIDAE

**Piesma maculatum* (LAP.): JM, 3 exx. zr; JZP, 1 ex. †.

COREIDAE

**Coreus marginatus* (L.): JM, 1 ex. zr, 3 exx. †, 1 ex. p; JZP, 3 exx. †; NBP, 3 exx. †.

RHOPALIDAE

**Myrmus miriformis* (FALL.): DWK, 1 exx. †; JM, 6 exx. p; SK, 1 ex. p; ST, 1 ex. p; SW, 1 ex. p; ŽO, 1 ex. †; *Rhopalus parumpunctatus* SCHILL.: BK, 1 ex. †; JM, 4 exx. p; JZP, 1 ex. †; DWK, 2 exx. †; ŽO, 1 ex. †; *Rhopalus subrufus* (GMEL.): DWK, 2 exx. †; JM, 1 ex. zr, 1 ex. p; PK, 1 ex. p; *Stictopleurus abutilon* (ROSSI): JM, 4 exx. p; JRP, 2 exx. †; PK, 1 ex. p; **Stictopleurus crassicornis* (L.): JM, 1 ex. p; NBP, 1 ex. †; **Stictopleurus punctatonervosus* (GOEZE): JM, 15 exx. p, 4 exx. zr; JZP, 2 exx. †; DWK, 6 exx. †; NBP, 16 exx. †; PK, 7 exx. p; SK, 6 exx. p; ST, 2 exx. †; SW, 2 exx. p; ŽO, 11 exx. †.

LYGAEIDAE

Nithecus jacobaeae (SCHILL.): DWK, 2 exx. †; JM, 1 ex. p; **Nysius helveticus* (H.-S.): DWK, 1 ex. †; **Nysius senecionis* (SCHILL.): JM, 1 ex. p; NBP, 12 exx. †; *Nysius thymi* (WOLFF): DWK, 5 exx. †; JM, 6 exx. p; NBP, 15 exx. †; **Ortholomus punctipennis* (H.-S.): DWK, 1 ex. †; **Kleidocerys resedae* (PANZ.): JM, 1 ex. p; JZP, 1 ex. †; NBP, 1 ex. †; SK, 1 ex. p; TK, 2 exx. p; ŽO, 2 exx. p.

BLISSIDAE

Ischnodemus sabuleti (FALL.): NBP, 2 exx. †.

CYMIDAE

Cymus aurescens DIST.: JZP, 12 exx. †; JM, 3 exx. zr, 1 ex. †; NBP, 1 ex. p; **Cymus clavicolus* (FALL.): JM, 1 ex. p; **Cymus melanocephalus* FIEB.: JM, 1 ex. †; *Cymus glandicolor* HAHN: JM, 1 ex. †; NBP, 3 exx. p.

GEOCORIDAE

**Geocoris dispar* WAGA: DWK, 4 exx. †; JM, 1 ex. p.

RHYPAROCHROMIDAE

**Stygnocoris rusticus* (FALL.): JM, 4 exx. p; NBP, 1 ex. p, 6 exx. ł; SW, 6 exx. p;
**Stygnocoris sabulosus* (SCHILL.): NBP, 1 ex. ł; *Lasiosomus enervis* (H.-S.):
NBP, 1 ex. ł; **Drymus ryeii* DGL. et SCOTT: JZP, 1 ex. ł; **Drymus sylvaticus* (F.): JM, 1 ex. ł; JZP, 1 ex. ł; NBP, 1 ex. ł; **Scolopostethus thomsoni*
REUT.: BK 4 exx. ł; JM, 5 exx. zr; JZP, 4 exx. ł; PK, 1 ex. p; ŚK, 2 exx. p;
**Sphragisticus nebulosus* (FALL.): DWK, 1 ex. ł; **Trapezonotus dispar* ST.:
TK, 1 ex. p.

ARADIDAE

**Aradus depressus* (F.): JZP, 1 ex. ł.

Przegląd ciekawszych gatunków

Anthocoris amplicollis HORVÁTH (*Anthocoridae*) – Gatunek europejski, sięgający na wschód do Armenii i Azerbejdżanu. Z Polski znany do tej pory tylko z dwóch stanowisk: Wrocław (POLENTZ 1957) i Dziwna na wyspie Wolin (LIS 1992). W Górach Opawskich 1♀ zebrano na przydrożnej łące w rezerwacie „Nad Byстрыm Potokiem” w Dolinie Bystrego Potoku (20 V 2001).

Anthocoris simulans REUTER (*Anthocoridae*) – Gatunek zachodnioeuropejski; z naszego kraju wykazany tylko ze Środy Śląskiej, okolic Krakowa oraz ogólnikowo z zachodniej części Karpat (PÉRICART 1972). Na badanym terenie 1♂ został schwytany na przydrożnej łące w okolicach Średniej Kopy (7 VIII 2001).

Lygus punctatus ZETTERSTEDT (*Miridae*) – Gatunek euroszyberyjski; jego występowanie w Polsce było do tej pory wątpliwe, gdyż jak uważa GORCZYCA (1994) wszystkie jego dotychczasowe stanowiska dotyczyły w rzeczywistości błędnych oznaczeń dwóch pokrewnych mu gatunków – *L. wagneri* i *L. pratensis*. W Górach Opawskich zebrano 2♂♂ tego gatunku na dwóch różnych stanowiskach: Pokrzywna, łąki na Byстрыm Potokiem, 8 VIII 2001; Jarnołtówek, łąki na Żłotym Potokiem, 9 VIII 2002. Są to pierwsze pewne stwierdzenia tego gatunku w Polsce.

Criocoris nigripes FIEBER (*Miridae*) – Gatunek europejski, na wschód sięgający do Azerbejdżanu. Z Polski znany do tej pory tylko z Wyżyny Małopolskiej, Beskidu Wschodniego i Zachodniego, Kotliny Nowotarskiej, Pienin i Bieszczadów (GORCZYCA 1991). Na badanym terenie schwytano 1♀ (Jarnołtówek, przydrożne łąki, 11 VI 2000).

Lasiosomus enervis (HERRICH-SCHAEFFER) (*Rhyparochromidae*) – Gatunek europejski; w naszym kraju odławiany sporadycznie. Podawany dotychczas z Legnicy, Więszyc koło Kędzierzyna-Koźła (SCHOLZ 1931), Snieżnika

w Sudetach Wschodnich (POLENTZ 1944, 1957), Bytomia i Góry św. Anny na Górnym Śląsku (LIS 1989), Myślenic w Beskidzie Zachodnim (SMRE-CZYŃSKI 1954), oraz ze Stuposian w Bieszczadach (CMOLUCHOWA, LECHOWSKI 1977). Rezerwat „Nad Bystrym Potokiem” w Górach Opawskich (1♂, świeże łąki, 28 VI 1997) jest więc ósmym stanowiskiem tego gatunku w Polsce.

SUMMARY

A list of 142 species of terrestrial true-bugs (*Hemiptera: Heteroptera*) collected during field studies in the Góry Opawskie Mts. (1996–2001) is presented. 141 species are recorded for the first time from this area, and 105 species are new to the fauna of East Sudetes. The most interesting species are: *Anthocoris amplicolis* HORVÁTH (previously known only from two localities in Poland), *Anthocoris simulans* REUTER (known so far from three localities in the southern part of the country), *Lygus punctatus* ZETTERSTEDT (the first reliable Polish record), *Criocoris nigripes* FIEBER, and *Lasiosomus enervis* (HERRICH-SCHAEFFER).

PIŚMIENNICTWO

- AUKEMA B., RIEGER Ch. (red.) 1995: Catalogue of the *Heteroptera* of the Palaearctic Region, volume 1. The Netherlands Entomological Society, Wageningen. XXVI + 222 ss.
- AUKEMA B., RIEGER Ch. (red.) 1996: Catalogue of the *Heteroptera* of the Palaearctic Region, volume 2. The Netherlands Entomological Society, Wageningen. XIV + 361 ss.
- AUKEMA B., RIEGER Ch. (red.) 1999: Catalogue of the *Heteroptera* of the Palaearctic Region, volume 3. The Netherlands Entomological Society, Wageningen. XIV + 577 ss.
- AUKEMA B., RIEGER Ch. (red.) 2001: Catalogue of the *Heteroptera* of the Palaearctic Region, volume 4. The Netherlands Entomological Society, Wageningen. XIV + 346 ss.
- CMOLUCHOWA A., LECHOWSKI L. 1977: Uzupełnienie do poznania pluskwiaków różnoskrzydłych (*Hemiptera – Heteroptera*) Beskidu Wschodniego i Bieszczadów. *Ann. UMCS, C*, **32**: 265-269.
- GORCZYCA J. 1991: *Phylinae (Heteroptera, Miridae)* of Poland. *Ann. Upper Siles. Mus., Entomol.*, **2**: 17-81.
- GORCZYCA J. 1994: The occurrence and distribution of species of the genus *Lygus* HAHN, 1833 (*Heteroptera: Miridae*) in Poland. *Ann. Upper Siles. Mus., Entomol.*, **5**: 177-179.
- HEBDA G. 1999: Nowe stanowiska rzadkich na terenie Polski pluskwiaków różnoskrzydłych (*Insecta: Heteroptera*). *Acta ent. siles.*, **5-6** [1997-1998]: 11-13.
- KONDRACKI J. 1994: *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*. PWN, Warszawa. 340 ss.
- KUŹNIEWSKI E. 1996: *Ochrona przyrody na Śląsku Opolskim*. PIN Instytut Śląski, Opole. 132 ss.

- LIS J. A. 1989: Pluskwiaki różnoskrzydłe (*Insecta: Heteroptera*) Wyżyny Śląskiej. Ann. Upper Siles. Mus. Bytom, Nat. Hist., **12**: 5-60.
- LIS J. A. 1992: New records of terrestrial bugs (*Heteroptera*) from the Wolin Island. Ann. Upper Siles. Mus., Entomol., **3**: 67-70.
- NOWAK A. 2001: Ostoje przyrody NATURA 2000 w województwie opolskim (konceptja regionalna). Pr. Opol. Tow. Przyj. Nauk., Wyd. III – Nauk Przyr., Zeszyt specjalny: 1-173.
- PÉRICART J. 1972: Hémiptères *Anthocoridae*, *Cimicidae* et *Microphysidae* de l'ouest-paléarctique. Faune de l'Europe et du Bassin méditerranéen, **7**: 1-402.
- POLENTZ G. 1944: Beiträge zur Kenntnis der schlesischen Wanzen. Ztschr. Ent., **19**: 7-14.
- POLENTZ G. 1957: Beiträge zur Kenntnis mitteleuropäischer Wanzen (*Heteroptera*). Beitr. Ent., **7**: 16-19.
- SCHOLZ M. F. R. 1931: Verzeichnis der Wanzen Schlesiens. Ent. Anz. Wien, **11**: 140-143.
- SMRECZYŃSKI S. 1954: Materiały do fauny pluskwiaków (*Hemiptera*) Polski. Fragm. faun., **7**: 1-146.

OPINIE I KOMENTARZE – OPINIONS AND COMMENTS

W obronie wiarygodności – sprostowanie niektórych informacji zawartych w nr 57. „Katalogu Fauny Polski”

W latach 1971–1997 w Muzeum i Instytucie Zoologii PAN zrealizowana została przez spółkę autorską: BURAKOWSKI, MROCZKOWSKI i STEFAŃSKA – pomnikowa edycja polskiej koleopterologii, część XXIII „Katalogu Fauny Polski” („KFP”), zawierająca 21 tomów, w tym dwadzieścia (2. – 21.) o podstawowym znaczeniu dla faunistyki i zoogeografii chrząszczy. Mimo wielu mankamentów tej serii, powstałych ćwierć wieku temu przy ustalaniu założeń i kryteriów (m.in. kompromisowego, „tymczasowego” podziału obszaru Polski na krainy „do celów roboczych”), które jednak w żadnym przypadku nie obciążają trojga Autorów – wydawnictwa tego mogą nam pozazdrościć koleopterolodzy wszystkich pozostałych krajów europejskich, także tych najlepiej zbadanych i z najdłuższymi tradycjami. Poza niezaprzeczalnym tytułem do zasłużonej chwały samej spółki autorskiej, uczucie dumy z ukończenia podstawowej części opracowania powinno towarzyszyć każdemu z polskich chrząszczarzy, a zwłaszcza tych, którzy – jako współpracownicy – przyczynili się w dużym stopniu do zebrania informacji zawartych w nieopracowanych wcześniej kolekcjach przyrodniczych. Ponieważ miałem zaszczyt być jednym z dwóch pierwszych współpracowników, odczuwam szczególną satysfakcję z faktu, iż „finis coronat opus”, a jako wyróżnienie poczytuję sobie dedykacje autorskie zamieszczone na moich egzemplarzach tomów 2. i 3.: „... z serdecznym podziękowaniem za cenną współpracę i przyjacielskie podejście do „Katalogu”.

To właśnie przyjacielskie podejście nakłada na mnie teraz obowiązek moralny zabrania głosu w sprawie sporych uchybień merytorycznych, jakie zakradły się do suplementarnego tomu 22 (nr 57. „KFP” – nazywanego dalej suplementem), oczekiwanego zresztą przez wszystkich chrząszczarzy z dużym zniecierpliwieniem, ale i z ciekawością. Z kilku powodów

(także formalnych – jako opiniodawca) byłem szczególnie zainteresowany ostatecznym wyglądem i zawartością tego uzupełniającego tomu. Niestety, już wstępne wertowanie świeżo nabytego egzemplarza wprowadziło mnie w stan dużego – łagodnie mówiąc – zdenerwowania, gdyż niemal wszędzie tam, gdzie cytowane było moje nazwisko, informacja przedstawiona została jako niewiarygodna lub niepewna, a w najlepszym przypadku pominięto mój priorytet, czy też zasługę odkrycia przypisano innej osobie. Korzystając z otwartego forum jakie stworzono w ramach połączonych sympozjów: Karabidologicznego (VII) i Sekcji Koleopterologicznej PTEnt. (XXVII) w Górach Świętokrzyskich (Huta Szklana, 9–12 V 2002) – pozwoliłem sobie przedstawić tam publicznie moje zastrzeżenia i doczekałem się bardzo miłych przeprosin ze strony kierownika zespołu autorskiego, prof. dr hab. Macieja MROCKOWSKIEGO. Przeprosiny z satysfakcją przyjąłem, ale merytoryczne sprostowanie niewłaściwych informacji powinno być przedstawione także szerszemu ogółowi koleopterologów polskich, co też niżej czynię.

Str. 8: *Bembidion ephippium* (MARSH.). W kluczu do oznaczania *Bembidiinae*, *Trechinae* (PAWŁOWSKI 1974: Klucze do oznaczania owadów Polski, XIX, 3b: 94 ss.) podałem, iż najbliższe stanowiska tego halobionta leżą w pobliżu Bratysławy „ale nie można całkowicie wykluczyć możliwości znalezienia go w pobliżu Bramy Morawskiej” – czego w suplemencie nie zacytowano. Kilka lat temu dr Mieczysław STACHOWIAK stwierdził go w czasie badań jednego ze śląskich osadników kopalnianych i upoważnił mnie do wykorzystania tej informacji w moich syntetycznych opracowaniach dotyczących zmian faunistycznych (PAWŁOWSKI 1995: Sylwan 139, 3: 5-22) i zagrożeń (KUBISZ i in. 1998: Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Raporty Opinie, 3: 8-68) w Polsce; to ostatnie odnotowanie także nie zostało zauważone przez Autorów suplementu, którzy powtórzyli nieaktualne już dane z t. 2 „KFP” (1973), w dalszym ciągu nie umieszczając *B. ephippium* na liście zwierząt krajowych. Konkretnie stanowisko śląskie wraz z datą zebrania zostanie opublikowane w przyszłości przez samego odkrywcę, który nadal zachowuje priorytet tej informacji.

Str. 10. *Trechus matejkai* VŠET. W suplemencie nie zauważono mojej informacji (PAWŁOWSKI 1975: Mon. Fauny Pol., 4: 210 ss.) o najstarszym stanowisku tego gatunku na Choczu (leg. B. KOTULA, 1882 – a więc pół wieku przed opisaniem), 30 km na zachód od Doliny Chochołowskiej, dające nadzieję na odnalezienia go w naszych Tatrach Zachodnich.

Str. 19. *Hydraena morio* KIESENW. Pod koniec lat 80. wypożyczyłem materiał *Hydraenidae* z kolekcji B. KOTULI i T. TRELLE profesorowi IENIȘTEA z Cluj (Rumunia) dla zrewidowania dawnych oznaczeń. Tenże odkrył w nim i opublikował (IENIȘTEA 1991: Trav. Mus. Gr. Ant., 31: 113-115) nowy dla Polski gatunek, stwierdzony w okolicach Przemyśla i w polskiej części Bieszczadów, co w suplemencie przyjęto do wiadomości, lecz stwierdzono: „Nadal oczekuje się potwierdzenia jego występowania w naszym kraju” – nie honorując go numerem katalogowym! (dlaczego?).

Hydraena hungarica REY. Ten gatunek uznano za nowy dla Polski (m.in. na podstawie kwestionowanego wyżej materiału KOTULI z Ustrzyk (IENIȘTEA 1991: ibidem). Natomiast nie odnotowano w suplemencie stanowiska z Ojcowa (KUBISZ, PAWŁOWSKI 1998: Prądnik, 11-12: 293-323).

(ciąg dalszy na stronie 101)

Wiad. entomol.	21 (2): 97-101	Poznań 2002
----------------	----------------	-------------

Cis linearis J. SAHLBERG, 1901 i *Cis pseudolinearis* LOHSE, 1965
(Coleoptera: Ciidae) – nowe dla fauny Polski gatunki chrząszczy

Cis linearis J. SAHLBERG, 1901 and *Cis pseudolinearis* LOHSE, 1965
(Coleoptera: Ciidae) – a new to the Polish fauna beetle species

ROMAN KRÓLIK

Nadleśnictwo Kluczbork, ul. Mickiewicza 8, 46-200 Kluczbork
e-mail: agrilus@poczta.onet.pl

ABSTRACT: *Cis linearis* J. SAHLB. and *Cis pseudolinearis* LOHSE are recorded from Poland for the first time. Notes on the distribution and ecology of species from the „*Cis alni*” group are given. First records of *Cis linearis* from West Ukraine are also given.

KEY WORDS: Coleoptera, Ciidae, *Cis alni*, *Cis linearis*, *Cis pseudolinearis*, faunistics, new records, distribution, Poland, Ukraine.

Cis LATREILLE, 1796 to najliczniej reprezentowany w faunie Europy Środkowej rodzaj w obrębie rodziny Ciidae. Dzieli się on na dwa podrodzaje: *Cis* s.str. i *Orthocis* CASEY, 1898 (= *Mellieicis* LOHSE, 1964).

W Europie Środkowej stwierdzono występowanie 8 gatunków z podrodzaju *Orthocis*. Autorzy „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1987), opierając się głównie na historycznych danych, wymienili 5 z nich jako wykazywane z terenu kraju, jednak tylko 3 zaliczyli z całą pewnością do naszej fauny. Praca BOROWCA (1998) potwierdziła występowanie w Polsce kolejnego gatunku, tak więc z pewnością do fauny Polski można było do tej pory zaliczyć 4 gatunki: *Cis (Orthocis) alni* GYLL., *Cis (Orthocis) festivus* (PANZ.), *Cis (Orthocis) pygmaeus* (MARSH.) i *Cis (Orthocis) vestitus* MELLIÉ.

Najbardziej aktualny klucz do oznaczania wszystkich środkowoeuropejskich gatunków z rodzaju *Cis*, poszerzony o niektóre gatunki spoza terenu Europy Środkowej, zawiera praca LOHSE’go (1967). W kluczu tym autor rozdziela gatunki zaliczane do omawianego podrodzaju *Orthocis* na dwie

grupy: gatunki posiadające wyraźne oszczecenie górnej strony ciała oraz gatunki niezauważalnie owłosione, praktycznie nagie. Do tej ostatniej grupy zalicza obok *Cis alni* dwa niezmiernie do niego podobne gatunki: *Cis pseudolinearis* LOHSE, 1965 znany z terenu Alp, Wirtembergii i Dolnej Saksonii (LOHSE 1967; LOHSE, LUCHT 1992) oraz *Cis linearis* J. SAHLBERG, 1901, opisany z terenu Skandynawii i nie stwierdzony dotąd w Europie Środkowej. Pewność oznaczenia tych gatunków można mieć tylko w przypadku porównania aparatów kopulacyjnych samców, których rysunki znajdują się we wspomnianym kluczu. Pozostałe cechy tam wymienione nie zawsze dają gwarancję prawidłowego oznaczenia, gdyż zarówno kształt bocznego brzegu przedplecza jak i punktowanie wierzchu ciała podlegają u tych gatunków dużej zmienności.

Przeglądając okazy z kolekcji własnej (RK), kolekcji prywatnych: Daniela KUBISZA z Krakowa (DK), Andrzeja LASONIA z Białegostoku (AL), Henryka SZOŁTYSA z Brynka (HS) oraz kolekcji Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (ISiEZ) oraz kolekcji Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu (MGB) stwierdziłem występowanie w Polsce *Cis linearis* oraz *Cis pseudolinearis*. Wymienionym osobom i instytucjom chciałbym w tym miejscu podziękować za udostępnienie zbiorów.

Poniżej przedstawiam listę zweryfikowanych stanowisk wszystkich trzech gatunków zaliczanych do grupy „*Cis alni*”.

Cis alni GYLLENHAL, 1813

- Śląsk Górny: Brynek (UTM: CA39), 1 ex., 31 V 1992, leg. H. SZOŁTYS (HS);
- Beskid Zachodni: Żywiec (CA70), 6 exx., coll. B. KOTULA (ISiEZ); [góry Równica i Wierch [pasma Równicy w Beskidzie Śląskim] (CA40), 5 VIII i IX 1873, 2 exx. pod korą *Fagus sylvatica* L., leg. B. KOTULA (ISiEZ);
- Pieniny: 30 IX 1956, 1 ex., leg. T. SPALTENSTEIN (MGB).

Do tej pory *Cis alni* był podany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Śląska Dolnego, Wzgórz Trzebnickich, Śląska Górnego, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Wyżyny Małopolskiej, Roztocza, Beskidu Zachodniego i Wschodniego (BURAKOWSKI i in. 1987) w większości na podstawie danych z XIX stulecia. W ostatnich latach gatunek ten został wykazany z Puszczy Białowiejskiej (BOROWIEC 1992) i błędnie z Pobrzeża Bałtyku (KRÓLIK 1999). Dane o złowieniu tego gatunku w okolicach Przemyśla (Prałkowice i Brylice) przez TRELLE (1923) i cytowane przez autorów „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1987) odnoszą się do *Cis linearis* i *Cis pseudolinearis*, o czym świadczą zweryfikowane przeze mnie oznaczenia okazów z kolekcji TRELLI znajdujących się w zbiorach ISiEZ PAN w Krakowie.

Z Pienin gatunek ten nie był dotychczas podawany, okaz z Brynka potwierdza występowanie współcześnie tego gatunku na Górnym Śląsku.

Cis linearis J. SAHLBERG, 1901

- Nizina Mazowiecka: Świder (EC17), 11 VII 1903, 1 ex., coll. W. MAĆZYŃSKI (MGB);
- Beskid Wschodni: okolice Przemyśla (FA21), 2 exx., leg. T. TRELLA (ISiEZ).

W kolekcji ISiEZ znajdują się również XIX wieczne okazy ze stanowisk leżących obecnie na terenie Zachodniej Ukrainy: Lwów (leg. B. KOTULA) oraz Tarnopol (leg. M. RYBIŃSKI). Wymienione stanowiska w Polsce i na Ukrainie świadczą, że granica występowania tego gatunku przebiega daleko bardziej na południe niż dotychczas sądzono.

Cis pseudolinearis LOHSE, 1965

- Pobrzeże Bałtyku: Gdańsk - Morena (CF42), 8–9 VIII 1990, 2 exx. z leżących na ziemi, próchniejących gałęzi *Tilia cordata* MILL., leg. R. KRÓLIK (RK). Okazy te wykazane zostały błędnie we wcześniejszej mojej pracy (KRÓLIK 1999) jako *Cis alni*, co niniejszym prostuję.
- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Augustowska, oddz. 124 (FE38), 11 VI 1987, 1 ex., (materiały z monitoringu biologicznego) (DK);
- Nizina Mazowiecka: Świder (EC17), 11 VII 1903, 1 ex., coll. W. MAĆZYŃSKI (MGB);
- Podlasie: Biebrzański Park Narodowy, ad Gugny (FE01), 12 II 1997, ex cult. III–IV 1997, 1 ex., leg. J. HILSZCZAŃSKI (DK); Białystok (FD48), 11 IX 1999, 1 ex. w podmokłym lesie pod korą *Populus nigra* L., leg. A. LASOŃ (RK); Białystok (FD48), 16 IV 2000, 4 exx. w lesie grabowym pod odstającą korą *Carpinus betulus* L., leg. A. LASOŃ (AL i RK); Mielnik, rez. „Góra Uszeście” (FD30), 11 V 2000, 1 ex. na suchej łące, z huby na pniaku *Tilia* sp., leg. A. LASOŃ (AL);
- Puszcza Białowieska: Białowieski Park Narodowy (BPN), oddz. 288C (FD94), 29 V 1990 i 24 V 1994, 2 exx. z pułapki Moericke’go zawieszanej 1 m nad ziemią i z pułapki typu ekranowego, leg. J. M. GUTOWSKI (DK); BPN, oddz. 399C (FD94), 5 VII 1994, 1 ex. z pułapki Moericke’go 1 m nad ziemią, leg. J. M. GUTOWSKI (DK); BPN, oddz. 370 (FD94), 16 V 1989, 7 exx., leg. J. M. GUTOWSKI (DK); oddz. 521D (FD93), 26 V 1988, 1 ex. z pułapki typu ekranowego, leg. J. M. GUTOWSKI (DK); oddz. 779 (FD85), 7 V 1993, 1 ex. z pułapki Moericke’go, leg. J. M. GUTOWSKI (DK); oddz. 403 (GD04), 3 IX 1996, 1 ex. pod korą *Carpinus betulus* L., grąd, leg. A. LASOŃ (AL).

Po sprawdzeniu okazów dowodowych należy w tym miejscu zweryfikować wcześniejsze dane zawarte w pracy KUBISZA (1995): wszystkie dane o *Cis alni* należy odnieść do *Cis pseudolinearis*.

- Śląsk Górny: Brynek (CA39), 12 II 1990, 4 IV 1993 i 17 VII 1993, 4 exx., leg. H. SZOŁTYS (HS); Nadleśnictwo Kluczbork, Leśnictwo Zawiesz, oddz. 33 (YS05), 10 III 1999, 2 exx. ex cult. z leżącej gałęzi *Tilia cordata* 28 IV 1999, leg. R. KRÓLIK (RK); Nadleśnictwo Kluczbork, Leśnictwo Zawiesz, oddz. 77 (YS05), 24 III 2000, 1 ex. pod korą leżącej gałęzi *Tilia cordata*, leg. R. KRÓLIK (RK);
- Nizina Sandomierska: Wiśnicz (DA63), 9 IX 1911, 2 exx., leg. S. STOBIECKI (ISiEZ); Puszcza Niepołomska, Leśnictwo Hysne, oddz. 33 (DA54), 10 VI 1989, 1 ex. pod korą *Quercus* sp., leg. D. KUBISZ (DK);
- Beskid Wschodni: okolice Przemyśla (FA21), 8 exx., leg. T. TRELLA (ISiEZ); Przemyśl i okolice (FA21), 1878–1886, 5 exx., leg. B. KOTULA (ISiEZ); Beskid Niski, Barwinek, rez. „Modrzyna” (EV57), 6 VII 1987, 1 ex., leg. D. KUBISZ (DK);
- Bieszczady: Mików (EV86), 26 VII 1999, 1 ex. w buczynie, leg. A. LASOŃ (AL).

Powyższe dane świadczą o szerokim areale występowania *Cis pseudolinearis* w naszym kraju. Z obserwacji poczynionych przeze mnie wynika, że gatunek ten preferuje leżące na ziemi, przerośnięte grzybnią grubsze gałęzie *Tilia cordata*.

Wiele doniesień o *Cis alni* musi zostać zweryfikowane. Liczne występowanie w analizowanym materiale *Cis pseudolinearis* skłania do sprawdzenia okazów oznaczonych jako *Cis alni* w innych kolekcjach. Jak wynika z badanego materiału, okazy *Cis alni* pochodzą z południa kraju, w tym z terenów górskich. *Cis linearis* został tutaj wykazany z terenu Polski na podstawie starych znalezisk sprzed prawie wieku, jego obecne występowanie wymaga więc potwierdzenia nowszymi danymi. Należałoby szukać tego gatunku szczególnie we wschodniej części kraju.

SUMMARY

The paper presents the distribution of three species of genus *Cis* (*Coleoptera: Cüidae*) in Poland. Two species: *Cis linearis* J. SAHLBERG, 1901 and *Cis pseudolinearis* LOHSE, 1965 are new to the Polish fauna. *Cis linearis* was recorded on some localities in central and eastern Poland such as Świder near Warsaw (in the Mazowsze Lowland) and in the vicinity of Przemyśl (East Beskid Mts.) and also in western Ukraine (Lviv, Ternopil). *Cis pseudolinearis* was recorded in some zoographical regions of Poland: the Baltic Coast, Mazurian Lakelands, Mazowsze Lowland, Podlasie Lowland, Białowieża Primeval Forest, Upper Si-

lesia, Sandomierz Lowland, East Beskid Mts. and Bieszczady Mts. *Cis alni* GYLLENHAL, 1813 which records are mixed up with the ones of *Cis linearis* and *Cis pseudolinearis* (because of the similarity of the species) is recorded from Upper Silesia, West Beskid Mts. and Pieniny Mts. (first record). As a result of verification of some specimens of *Orthocis* subgenus the distribution of species of „*Cis alni*” group in Poland should be changed. The data from Baltic Coast, Białowieża Primeval Forest and East Beskid Mts. which have been so far mistakenly identified as records of *Cis alni*, should in fact refer to *Cis linearis* and *Cis pseudolinearis*.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L. 1992: Chrzążce (*Coleoptera*) nowe dla Puszczy Białowieskiej. Wiad. entomol., **11**: 133-141.
- BOROWIEC L. 1998: *Cis vestitus* MELLIÉ, 1849 (*Coleoptera: Cüidae*), nowy dla fauny Polski. Wiad. entomol., **17**: 197.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1987: Chrzążce *Coleoptera* – *Cucujoidea*, część 3. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **14**: 1-309.
- KUBISZ D. 1995: Chrzążce (*Coleoptera*) z wybranych rodzin jako element monitoringu ekologicznego w Puszczy Białowieskiej. Prace Inst. Bad. Leśn., Ser. A, 797: 161-176.
- KRÓLIK R. 1999: *Rhopalodontus strandi* LOHSE, 1969 i *Cis hanseni* STRAND, 1965 – nowe dla fauny Polski gatunki chrząszczy oraz nowe dane o rozmieszczeniu i ekologii kilkudziesięciu innych gatunków z rodziny *Cüidae* (*Coleoptera*). Wiad. entomol., **18**: 69-76.
- LOHSE G. A. 1967: Familie *Cisidae*. [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A.: Die Käfer Mitteleuropas, Bd 7. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 280-295.
- LOHSE G. A., LUCHT W. H. 1992: Die Käfer Mitteleuropas. 2 Supplementband mit Katalogteil, Bd 13. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 171-173.
- TRELLA T. 1923: Wykaz chrząszczów okolic Przemyśla. *Clavicornia*. Pol. Pismo ent., **2**: 110-123.

OPINIE I KOMENTARZE – OPINIONS AND COMMENTS

W obronie wiarygodności – sprostowanie niektórych informacji zawartych w nr 57. „Katalogu Fauny Polski”

(ciąg dalszy)

- Str. 69. *Scarabaeus sacer* L. Podany jako stwierdzony w XVIII wieku w okolicach Krakowa w rękopiśmiennym opracowaniu K. PERTHÉESA z lat 1801–1803, na której to podstawie użyłem go jako przykładu sekularnych przemian faunistycznych w Polsce (PAWŁOWSKI 1991: Geografia Polski, Środowisko Przyrodnicze. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa: 169-170; PAWŁOWSKI 1995: Sylwan, **139**, 3: 5-22). Zdaniem STEBNICKIEJ

(1993: Zesz. Nauk. UJ – Pr. Arch., 56: 81-85) był to raczej *S. affinis* (= *typhon*), którego jeszcze kilkadziesiąt lat temu nie odróżniano od *S. sacer*, jednak ta opinia specjalistki nie została odnotowana w suplemencie.

Str. 130-131. *Purpuricenus budensis* (GÖTZ). Podobnie jak wyżej, gatunek ten jest przykładem sekularnych zmian faunistycznych w Europie środkowej. Dane PERTHÉESA dotyczące stanowisk małopolskich w XVIII wieku zamieszczone są w jednym z jego rękopisów finalizowanych w latach 1801–1803. Dlatego niezrozumiałym jest kwestionowanie moich informacji (PAWŁOWSKI 1991: ibidem; PAWŁOWSKI 1995: ibidem) faktem opisanym w 1783 r. Ponadto gatunek ten był podawany ze Śląska przez wybitnego koleopterologa GRAVENHORSTA w początkach XIX wieku (1836), co zostało także zakwestionowane (słowem „błędnie”) przez Autorów suplementu. Nawiasem mówiąc, cytowana przeze mnie m.in. Lanckorona leży w Beskidzie Zachodnim (a nie na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej, jak to błędnie podano w suplemencie), z racji czego zamieściliśmy także ten gatunek (z kategorią Ex) w przeoczonym przez suplement opracowaniu „Czerwona lista chrząszczy (*Coleoptera*) Górnego Śląska” (KUBISZ i in. 1998: Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Raporty Opinie, 3: 8-68).

Str. 131. *Dorcadion pedestre* (PODA). Podany przeze mnie (PAWŁOWSKI 1995: ibidem) jako jeden z gatunków panańskich występujących w rejonie Bramy Morawskiej jeszcze w XIX wieku – co jest prawdą i dlatego nie jest wykluczone jego dawne występowanie na Dolnym Śląsku. Gatunki z tego rodzaju są bardzo charakterystyczne i wytrawni koleopterolodzy (jak np. SCHILSKY) raczej nie mylili ich z innymi kózkami.

Str. 137. *Orestia carpathica* REITT. „Dużym wydarzeniem faunistycznym było odkrycie w Polsce [tego gatunku] na daleko oderwanym stanowisku w Ojcowie (WARCHAŁOWSKI 1992), następnie występowanie tego chrząszcza zostało potwierdzone materiałami z czterech stanowisk w Ojcowskim Parku Narodowym [...]”. W ten sposób zostały skomentowane w suplemencie informacje prof. WARCHAŁOWSKIEGO (1992: Pol. Pismo Ent., 61: 153-154) o materiale z badań prowadzonych w OPN w latach 60. pod moim kierunkiem; w pracy tej pisał on m.in.: „Da mich der Fundort überraschend anmutete, hat Herr Prof. J. PAWŁOWSKI – auf meine Bitte – weitere 5 Belegstücke aus dem in Ojców gesammelten Material ausgesucht.”. Był to bowiem jeden materiał i jedno opublikowane odkrycie naukowe, wsparte XIX-wiecznym materiałem odnalezionym przez nas w kolekcji Antoniego WAGI, a nie jak można wnioskować z cytowanego zdania odkrycie WARCHAŁOWSKIEGO potwierdzone późniejszymi znaleziskami.

* * *

Cała ta praca jest dla mnie o tyle przykra, iż wystarczył jeden 5-minutowy telefon (lub e-mail), aby wyjaśnić wszystkie wątpliwości zespołu autorskiego w powyższych punktach. Mam nadzieję, iż moje zastrzeżenia co do sposobu komentowania w suplemencie moich informacji zostaną przyjęte ze zrozumieniem zarówno przez Czytelników, jak i Autorów suplementu. Nie chciałbym, aby moje nazwisko kojarzyło się z niewiarygodnością właśnie teraz – na finiszu części XXIII „KFP” – jeśli przez ostatnie 25 lat na tych samych łamach było raczej pozytywnie postrzegane, a moje działania (jak mi się wydaje), przyczyniły się w jakimś stopniu do pełniejszej inwentaryzacji koleopterofauny naszego kraju.

Jerzy PAWŁOWSKI, Inst. Syst. i Ewol. Zwierząt PAN, Kraków

Wiad. entomol.	21 (2): 103-108	Poznań 2002
----------------	-----------------	-------------

Timarcha (Timarcha) rugulosa lomnickii MILL, 1867 (Coleoptera: Chrysomelidae) – kalcyfilna stonka w południowo-wschodniej Polsce

Timarcha (Timarcha) rugulosa lomnickii Mill, 1867 (Coleoptera: Chrysomelidae) – calciophilous leaf beetle in south-eastern Poland

EWA PIETRYKOWSKA

Zakład Zoologii Instytut Biologii UMCS ul. Akademicka 19 20-033 Lublin
e-mail: ewpiet@biotop.umcs.lublin.pl

ABSTRACT: This paper presents information about distribution and habitat preferences of *Timarcha rugulosa lomnickii* MILL. based on observations in south-eastern Poland.

KEY WORDS: Coleoptera, Chrysomelidae, *Timarcha rugulosa lomnickii*, distribution, calciophilous species, SE Poland, Rubiaceae.

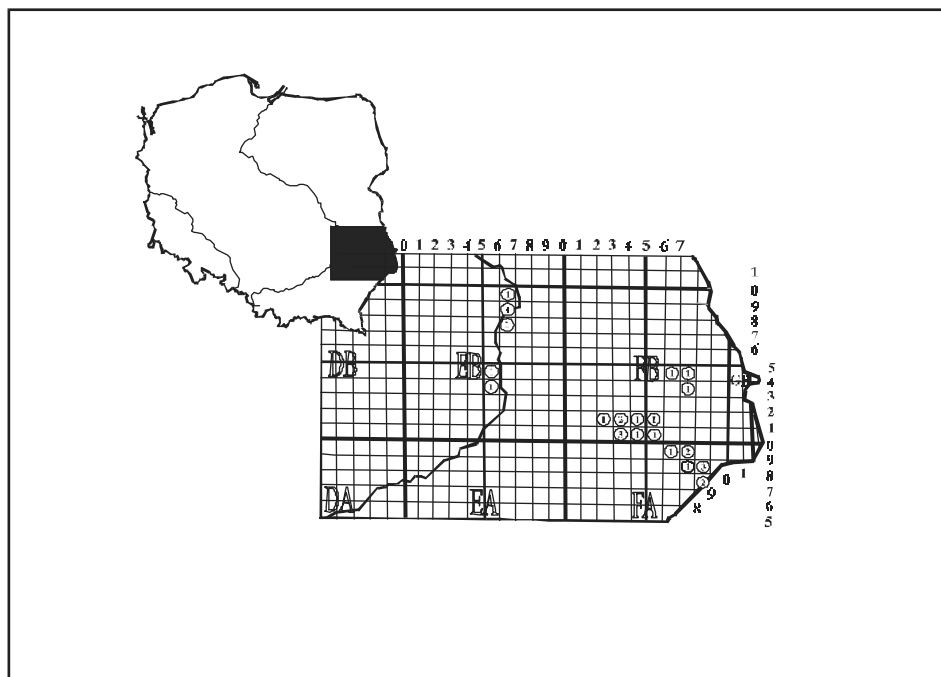
Rodzaj *Timarcha* DEJ. liczy w Polsce trzy gatunki zasiedlające południową i południowo-wschodnią Polskę: *Timarcha (Metallochimarcha) metallica* (LAICHARTING, 1781), *Timarcha (Timarcha) goettingensis* (LINNAEUS, 1758) oraz *Timarcha (T.) rugulosa* HERRICH-SCHÄFFER, 1838 ssp. *lomnickii* MILLER, 1867. Najczęściej spotykanym gatunkiem jest *Timarcha (Metallochimarcha) metallica*, rozsiedlona głównie na podgórzach i w niższych partiach gór, od Sudetów Zachodnich po Beskid Wschodni, Bieszczady i Roztocze Środkowe, a ponadto na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej, Wyżynie Małopolskiej i w Górach Świętokrzyskich (BURAKOWSKI i in. 1990). Najrzadziej występująca *Timarcha goettingensis*, odnotowana jest z trzech krain: Śląska Dolnego, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i Beskidu Zachodniego (BURAKOWSKI i in. 1990). Zasięg *Timarcha rugulosa lomnickii* w porównaniu z poprzednimi ga-

tunkami rozciąga się bardziej w kierunku północno-wschodnim i obejmuje obszar wyżyn południowo-wschodnich, poza tym Beskid Wschodni i Zachodni oraz Bieszczady (BURAKOWSKI i in. 1990).

Na podstawie danych z literatury oraz własnych badań prowadzonych od 1997 roku, opracowano rozszedlenie *Timarcha rugulosa lomnickii* na terenie wyżyn południowo-wschodnich (Ryc.). Skrót EP przy podanych poniżej danych lokalizacyjnych oznacza, że okazy zebrała autorka.

Autorka serdecznie dziękuje dr. A. MAZURKIEWICZ, dr. B. STAŃCOWI i dr. R. ROZWAŁCE za przekazane egzemplarze oraz informacje o niektórych stanowiskach.

Wzdłuż linii Wisły *Timarcha rugulosa lomnickii* zasięgiem swym osiąga Puławy (JAKOBSON 1915; KUNTZE, NOSKIEWICZ 1938), będące najdalej na północ wysuniętym stanowiskiem tego taksonu w Polsce. W obrębie tego zasięgu stanowiskami leżącymi po prawej stronie Wisły są: Kazimierz nad Wisłą (BOROWIEC 1984b; WARCHAŁOWSKI 1973) z Górą Trzech Krzyży

Ryc. Stanowiska *Timarcha rugulosa lomnickii* MILL. na wyżynach południowo-wschodnich Polski. Liczba w kółku oznacza liczbę stanowisk w danym kwadracie UTM 10×10 km.

Fig. Records of *Timarcha rugulosa lomnickii* MILL. in uplands of south-eastern Poland. Number of localities in each UTM unit (10×10 km) is given in circles.

(SZYMCZAKOWSKI 1965) i kamieniołomem (1998–2001, kilkadziesiąt exx., leg. EP), pobliskie wsie – Albrechtówka (1998–2001, kilkadziesiąt exx., leg. EP), Mięćmierz (2 V 2001, 4 exx., leg. EP) oraz rezerwat „Skarpa Dobrska” (7 VI 1997, 1 ex., leg. A. MAZURKIEWICZ), a także Stara Wieś (7 V 1998, 2 exx., leg. EP), Kolonia Kukawka (7 V 1998, kilkanaście exx., leg. EP) i Brzeziny ad Krasnystaw (7 V 1998, 2 exx., leg. EP), zaś stanowiskami zlokalizowanymi na lewym brzegu Wisły są: Janowiec (3 V 2001, 2 exx.; 15 V 1998, 1 ex., leg. EP) oraz tereny położone wzdłuż rzeki po Anopol-Biedrzychów (24 V 2000, 1 ex., leg. EP) i Nowe (24 V 2000, 1 ex., leg. EP). W południowej części wyżyn stwierdzono następujące stanowiska: Góra Wieprzecka (WAŚOWSKA 1994) i Kąty Drugie (BOROWIEC 1984a) ad Zamość; Zielone (TENENBAUM 1913), „Biała Góra” (BOROWIEC 1984a; WAŚOWSKA 1994) i rezerwat „Piekiełko” (BARTKOWSKA 1994) ad Tomaszów Lubelski; Krasnobród (BARTKOWSKA 1994) oraz Błonie i Szperówka ad Szczepieszyn, Turzyniec i Uroczysko Jeliczny Dół ad Turzyniec, Hosznia Ordynacka ad Goraj (WAŚOWSKA 1994); Kosobudy (SZYMCZAKOWSKI 1965) i Lipowiec (BOROWIEC 1984a) ad Zwierzyniec; Hrebenne (BARTKOWSKA 1994), Kornie ad Rawa (NOWICKI 1870), Przeorsk (1997, 1 ex., leg. R. ROZWAŁKA) i Żurawce (1997, 2 exx., leg. R. ROZWAŁKA), Korhynie (6 V 1994, 2 exx.; 4 VI 1994, 1 ex., leg. B. STANIEC) i Machnów (13 VI 1996, 2 exx., leg. EP).

Preferencje siedliskowe

Timarcha rugulosa lomnickii zasiedla nasłonecznione zbocza o choćby niewielkim stopniu nachylenia, zwykle o wystawie południowej lub południowo-zachodniej, zarówno partie szczytowe, skłony jak i podnóża, porośnięte roślinnością zielną i rzadko krzewami. Spotykana jest również na stokach stromych, rozległych skarp, a także na skłonach przydrożnych rowów przy drogach śródpolnych. Poza tym zasiedla skraje lasów i polanki śródleśne oraz nieczynne kamieniołomy i ich najbliższe otoczenie. Stanowiska omawianego podgatunku mają często dobrze rozwiniętą warstwę mchów, warunkującą utrzymywanie wysokiej wilgotności. Nigdy nie są to miejsca całkowicie odsłonięte, a tym samym narażone na bezpośrednie działanie promieni słonecznych, co obserwował również SZYMCZAKOWSKI (1965). Wyjątek stanowią stanowiska w kamieniołomach, choć i one są zwykle w pewnym stopniu porośnięte krzewami, przez co umiarkowanie ocienione. Na podstawie prowadzonych badań stwierdzono, iż *Timarcha rugulosa lomnickii* jest owadem kalcyfilnym i termofilnym. Za wnioskiem tym przemawiają następujące obserwacje. Ponad 85% z wymienionych wyżej stanowisk, położonych jest na glebach o odczynie zasadowym tj. rędzinach lub glebach brunatnych wytworzonych z formacji kredowej. Na stanowiskach z bogatą

warstwą odłamków wapiennych na powierzchni gleby, jak w kamieniołomie w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, czy kamienistych skłonach skarp we wsi Albrechtówka, populacje tego chrząszcza były bardzo liczne. Wapieniolubność *Timarcha rugulosa lomnickii* związana jest z roślinami żywicielskimi jakimi są przedstawiciele rodzajów: *Galium* i *Cruciata* (*Galium mollugo* (L.) – przytulia pospolita i *Cruciata glabra* (L.) EHREND. – przytulinka wiosenna), rosnącymi m.in. na glebach brunatnych i rędzinach o odczynie zasadowym lub obojętnym (PAWŁOWSKI 1967). Żerowania na wapieniolubnym gatunku – *Galium verum* L. (przytuli właściwej), o czym donosi BOROWIEC (1984a) nie zaobserwowano. Gleby wapniowcowe, na których występuje omawiany podgatunek należą do gleb ciepłych, ich pojemność cieplna jest niska, toteż łatwo się nagrzewają i dość prędko ochładzają. Słabe uwilgotnienie gleb znacznie obniża ich pojemność cieplną sprawiając, że ocieplają się szybciej i mocniej, a gleby wapniowcowe są silnie uwilgotnione głównie na wiosnę, po czym szybko oddają wodę i często wysychają (UGGLA 1977). Sprawia to, że warunki cieplne dla omawianego taksonu są na nich korzystne.

Dyskusja

Badania nad rozsiedleniem *Timarcha rugulosa lomnickii* wykazują, iż najdalej wysuniętym na północ stanowiskiem tego chrząszcza są Puławy, o czym donosił już JAKOBSON (1915). Nie należy się spodziewać znalezienia stanowisk położonych dalej w kierunku północnym, gdyż nie ma tam większych płatów rędzin z wykształconymi siedliskami preferowanymi przez ten podgatunek. Poza tym północna granica jego zasięgu, koreluje z zasięgiem rośliny żywicielskiej *Cruciata glabra* (L.) EHREND. – przytulinki wiosennej, który sięga po Kazimierz Dolny, Lublin i Chełm (PAWŁOWSKI 1967). Rozpatrując rozsiedlenie w kierunku zachodnim, można by spodziewać się znalezienia *Timarcha rugulosa lomnickii* na Wyżynie Małopolskiej, z uwagi na występujące tam liczne płaty gleb o charakterze wapiennym. Jednakże badania nad fauną owadów w tym stonkowatych, prowadzone przez BŁESZYŃSKIEGO i SZYMCZAKOWSKIEGO (1955) w okolicach Buska-Zdroju, SZYMCZAKOWSKIEGO (1960, 1965, 1973) w okolicach m.in. Chęciny i Pińczowa, WĄSOWSKIEJ (1996) na Wyżynie Miechowskiej oraz BOROWCA* (BURAKOWSKI i in. 1990, 1991) i WĘGRZECKIEGO (1963) na licznych rozproszonych stanowiskach, nie potwierdziły dotychczas tego przypuszczenia.

Według BURAKOWSKIEGO i in. (1990) *Timarcha rugulosa lomnickii* jest w Polsce rzadko spotykana. Prowadzone od 1997 roku badania nad fenologią i biologią tego podgatunku, wydają się wyjaśniać pozorną rzadkość jej wystę-

* dane niepublikowane zawarte w „Katalogu Fauny Polski”.

powania. Imagines opuszczają zimowiska na wiosnę, w zależności od temperatury powietrza, a w związku z tym i stopnia nagrzania gleby, w pierwszej połowie kwietnia lub nieco później, wychodzą na powierzchnię ziemi i wówczas często, są dość liczne na stosunkowo niewielkich obszarowo stanowiskach. Takie liczne pojawy raz pierwszy zauważył BOROWIEC (1984a), 17 V 1982 w Lipowcu koło Zwierzyńca (ok. 100 exx.), dalsze obserwacje prowadzone były przez autorkę i miały miejsce m.in. 12 V 1998, 2 V 1999, 20 IV 2000 w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą i jego okolicach. Chrząższe łączą się w pary, intensywnie żerują, a po kilkunastu dniach samice przystępują do składania jaj. Od tej pory większość czasu spędzają w warstwie przyziemnej, gdyż jaja składają pod powierzchnią gleby. Z uwagi na to, iż większość stanowisk położonych jest na stromych stokach o wystawie południowej lub południowo-zachodniej, miejsca te mocno i szybko się nagrzewają oraz intensywnie wyparowują wodę. Obecność licznych i grubych frakcji mechanicznych w podłożu powoduje szybsze przesiąkanie wody w głębsze partie, co ze wzrastającą temperaturą powietrza wzmaga wysychanie powierzchniowych warstw gleby. Zaistniałe warunki sprawiają, że w okresie owipozycji, samice omawianego podgatunku szukają dogodniejszych warunków wilgotnościowych, przede wszystkim dla składanych jaj, chroniąc się w wilgotnym mchu i pod kamieniami, dlatego też o tej porze, zwłaszcza w godzinach południowych są trudne do zaobserwowania.

SUMMARY

Timarcha rugulosa lomnickii MILL. is distributed in south-eastern part of Poland: Lublin Upland, Roztocze, and in the Carpathian Mountains: Pieniny, Western and Eastern Beskid, Bieszczady. The most localities are known from Roztocze, around towns: Zwierzyniec, Tomaszów Lubelski and Krasnobród. More than 85% localities is located on lime soil. On some of them individuals occur in great number. The subspecies feeds on plants *Galium mollugo* (L.) and *Cruciata glabra* (L.) EHREND., which grow on soils rich in lime. The observations show that *Timarcha rugulosa lomnickii* is a calciophilous leaf beetle.

PIŚMIENNICTWO

- BARTKOWSKA J. 1994: Materiały do poznania stonkowatych (*Coleoptera, Chrysomelidae*) Roztocza. *Fragm. faun.*, **37** (9): 201-209.
- BŁESZYŃSKI S., SZYMCZAKOWSKI W. 1955: Kilka uwag o entomofaunie wzgórz gipsowego w Chotlu Czerwonym. *Polskie Pismo ent.*, **24** (6): 39-41.
- BOROWIEC L. 1984a: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki stonkowatych (*Coleoptera, Chrysomelidae*). *Pol. Pismo ent.*, **53**: 667-670.

- BOROWIEC L. 1984b: Die Blattkäfer (*Coleoptera, Chrysomelidae*) xerothermer Standorte im südlichen Polen. [W:] Verhandlungen des Zehnten Internationales Symposium über Entomofanistik Mitteleuropas (SIEEC). 15–20 August 1983, Budapest: 83-84.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1990: Chrząszcze – *Coleoptera*, stonkowate – *Chrysomelidae* część 1. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **16**: 1-279.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1991: Chrząszcze – *Coleoptera*, stonkowate – *Chrysomelidae* część 2. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **17**: 1-226.
- JAKOBSON G. G. 1915: Fauna okrestnostej g. Novo-Aleksandrii, Ljublinskoj gub. II. Žestkokrylyja (*Coleopt.*). I Zap. Novo-Aleks. Inst. S. Ch. i Lesov, **23**: 150-173.
- KUNTZE R., NOSKIEWICZ J. 1938: Zarys zoogeografii polskiego Podola. Pr. Nauk., TN Lwów., **2** (4): I-VII+1-538.
- NOWICKI M. 1870: Zapiski fauniczne. Spraw. Kom. Fizjogr., **4**: 1-28.
- PAWŁOWSKI B. 1967: Flora Polski. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. Warszawa. 371 ss.
- SZYMCZAKOWSKI W. 1960: Materiały do poznania kserotermofilnej fauny chrząszczy Wyżyny Małopolskiej. Polskie Pismo ent., **30**: 173-242.
- SZYMCZAKOWSKI W. 1965: Materiały do poznania chrząszczy (*Coleoptera*) siedlisk kserotermicznych Polski. Pol. Pismo ent., **35**: 225-257.
- SZYMCZAKOWSKI W. 1973: Dalsze materiały do znajomości chrząszczy (*Coleoptera*) biotopów kserotermicznych Polski. Acta zool. cracov., **18** (9): 183-216.
- TENENBAUM Sz. 1913: Chrząszcze zebrane w Ordynacji Zamojskiej w gub. Lubelskiej. Pam. fizjogr., **21** (3): 1-72.
- UGGLA H. 1977: Gleboznawstwo rolne. PWN, Warszawa. 558 ss.
- WARCHAŁOWSKI A. 1973: Chrząszcze – *Coleoptera*, Stonkowate – *Chrysomelide*. Podrodziny: *Chrysomelinae* i *Galerucinae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa, XIX, **94b**: 1-79.
- WĄSOWSKA M. 1994: Stonkowate (*Coleoptera, Chrysomelidae*) wybranych zbiorowisk roślinnych Roztocza. Fragm. faun., **37** (9): 211-266.
- WĄSOWSKA M. 1996: Zgrupowania stonkowatych (*Coleoptera, Chrysomelidae*) lasów grądowych Białej Góry (Wyżyna Miechowska). Fragm. faun., **39** (11): 149-160.
- WĘGRZECKI M. 1963: Materiały do poznania rodziny *Chrysomelidae* (*Coleoptera*). Fragm. faun., **11** (1): 1-19.

Wiad. entomol.	21 (2): 109-113	Poznań 2002
----------------	-----------------	-------------

Uwagi o rozmieszczeniu gatunków z rodzaju *Bryodaemon*
PODLUSSÁNY, 1998 (*Coleoptera: Curculionidae*) w Polsce

Remarks on the distribution of species from genus *Bryodaemon*
PODLUSSÁNY, 1998 (*Coleoptera: Curculionidae*) in Poland

BOGUSŁAW PETRYSZAK

Zakład Entomologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. R. Ingardena 6, 30-060 Kraków

ABSTRACT: Distribution of *Bryodaemon rozneri* PODL., *B. boroveci* PODL. and *B. kocsirenae* PODL. in the Polish Carpathians is presented.

KEY WORDS: *Curculionidae*, *Bryodaemon*, faunistics, Carpathian Mts., Poland.

Wstęp

PODLUSSÁNY opublikował w 1998 roku rezultaty badań nad grupą „*Omiamima hanakii*”. W wyniku rewizji do nowego rodzaju *Bryodaemon* PODL. zaliczył wcześniej znane *Omius hanakii* FRIV., *O. hanakii* var. *montanus* PETRI i *O. brandisi* APFL., a dodatkowo jeszcze nowoopisane gatunki *B. rozneri* PODL., *B. kocsirenae* PODL. i *B. boroveci* PODL. Wszystkie wymienione ryjkowce z wyjątkiem *B. brandisi* APFL. żyją głównie w Karpatach, wyjątkowo tylko schodzą nieznacznie na tereny przylegające do tego łańcucha górskiego. Ostatni z wymienionych gatunków wykazywany jest z Bośni.

Z obszaru Polski znane są *B. rozneri* PODL., *B. boroveci* PODL. i *B. kocsirenae* PODL., natomiast *B. hanakii hanakii* (FRIV.) i *B. hanakii montanus* (PETRI), zasiedlają rejony górskie Ukrainy i Rumunii. Jest bardzo prawdopodobne, że w Polsce dodatkowo jeszcze występuje *B. hanakii hanakii* (FRIV.). Podgatunek ten został wykazany bowiem z okolic Przemyśla na podstawie materiałów zebranych przez TRELLE. Trudno jednak ustalić czy stanowisko to leży obecnie na terytorium Polski czy też Ukrainy. Poniżej podaję szereg

nowych, a także zweryfikowane publikowane wcześniej własne dane, dotyczące rozmieszczenia wyżej wymienionych gatunków w Polsce (PETRYSZAK 1982, 1997–98; PETRYSZAK i in. 1993, 1994), a także w słowackiej części Karpat. Prostuje również pewne nieścisłości zauważone w publikacji PODLUSSÁNY’ego (1998).

Przegląd gatunków

(gwiazdką [*] oznaczono materiały zebrane przez autora w latach 1978–2000)

Bryodaemon rozneri PODLUSSÁNY, 1998

Rozmieszczenie w Polsce.

- Wysokie Bieszczady: Bukowiec-Beniowa*, Sianki* (FV33).
- Doły Jasielsko-Sanockie: Brzozowiec koło Czaszyna* (EV87).

Rozmieszczenie na Słowacji.

- Východoslovenska pahorkatina: Petrovce na wschód od Sobrance.

W Wysokich Bieszczadach gatunek ten stwierdzono w dolinie górnego Sanu w okolicach nieistniejących wsi Bukowiec, Beniowa i Sianki na wysokości 720–900 m n.p.m. Zasiadła jednogatunkowe sztuczne drzewostany świerkowe lub z domieszką buka. W Dołach Jasielsko-Sanockich znaleziony został w buczynie z udziałem jodły (*Dentario glandulose-Fagetum*) na wysokości około 550 m n.p.m.

Bryodaemon boroveci PODLUSSÁNY, 1998

Rozmieszczenie w Polsce.

- Pogórze Przemyskie: Brylińce (FA10).
- Doły Jasielsko-Sanockie: Brzozowiec koło Czaszyna* (EV87), (= wg PODLUSSÁNY’ego Brzezowe).
- Niskie Bieszczady: Nowosielce Kozickie* (FV18), Braniów* (EV19).
- Góry Słonne: Liszna* (EV89), góra Sobień koło Sanoka (= wg PODLUSSÁNY’ego Sanok).
- Beskid Niski: Pasika (EV66).
- Gorce: Turbacz*, Las Ustrzycki*, polany: Zielenica*, Jankówki*, Długa*, Gabrowska Mała*, Gabrowska Duża* (DV38); Przehyba*, Ochotnica Górna Jaszczę* (= wg PODLUSSÁNY’ego Gorce, Ochotnica Dolna) (DV48); Średniak*, Przysłop Dolny* (DV49).

Rozmieszczenie na Słowacji.

- Laborecka vrchovina: Medzilaborce, Haburské raselinisko*, Habura*, Lupkovský priesmyk*.
- Bukovské vrchy: dolina potoku Udava*.

W naszych Karpatach gatunek ten zbierany był zarówno w zbiorowiskach grądowych (*Tilio-Carpinetum*) oraz buczynowych (*Dentario glandulose-Fagetum*), jak i w górnoreglowych borach świerkowych (*Piceetum tatricum*), a także na łąkach regla górnego. Rozmieszczenie pionowe stanowisk od 300 do 1300 m n.p.m.

Bryodaemon kocsirenae PODLUSSÁNY, 1998

Rozmieszczenie w Polsce.

- Wysokie Bieszczady: Krzemień*, Kamienna*, Rawka* (FV13), Tarnica* (FV23), Rozsypaniec* (FV33).
- Góry Słonne: Wańkowa-Paszowa* (FV08).
- Beskid Niski: Bednarka*, Magura Małastowska* (EV19) (= wg PODLUSSÁNY’ego Magóra Maeastowska), Danawa* (EV66).
- Beskid Sądecki: Jaworzyna Krynicka* (DV97) (= wg PODLUSSÁNY’ego Dol. Popradu), Zimne-Dubne*, Kraczonik* (DV96).

Rozmieszczenie na Słowacji.

- Bukovské vrchy: Runinská kotlina*, Stužnicka dolina*, Kremenec (Kremenaros)*, Nová Sedlica*, Packova Kýčera*, Ruské-Runina*, Jarabá skála (Rabia Skała)*, Stinská*, Podstinsko*.
- Vihorlatské vrchy: Morske oko*, Remetské Hámre*.
- Laborecka vrchovina: Stakčín*.
- Slánské vrchy: Dargov, Simonka.
- Beskydské predhorie: Ubla.
- Čergov: Minčol.
- Vysoké Tatry.

Gatunek ten w polskich Karpatach związany jest z lasami grądowymi (*Tilio-Carpinetum*) i bukowymi (*Dentario glandulose-Fagetum*), zbierany był także na łąkach połoninowych. Zakres występowania od około 400 do 1300 m n.p.m.

Podsumowanie

Wszystkie stwierdzone w polskich Karpatach gatunki rodzaju *Bryodaemon* należą do wschodniokarpackiego elementu geograficznego. *B. rozneri* PODL., i *B. kocsirenae* PODL. wykazują stosunkowo szerokie rozmieszczenie, znane są bowiem z licznych jednostek fizjograficznych Karpat Wschodnich. Pierwszy z wymienionych gatunków podawany jest z Gór Czubatych (Gurghiułui, Görgenyi-havasok): Zetevaralja, Szencsed; Wyżyny Tyrnawskiej (Podisúl Tirnavelor): Schäßburg (Sighisoara); Gór Rarau-Dżumalau (Giumalau-Raraul): Rareul; Czarnohory: Worochta, Ardżeluża; Kotliny Buko-

winskiej; Czermowce; Beskidów Brzeźnych (Verchnodnistrivski Beskydy): Bolechów – po nasze Wyższe Bieszczady i wschodnią część Dołów Jasielsko-Sanockich oraz przedgórze Wyhorlatu na Słowacji.

B. kocsirenae PODL. ma dwa wyraźne centra występowania – jedno znajduje się w Górach Bretcu (Harumszeki-havasok) na północny-wschód od Brasov w Rumunii i drugie, obejmujące południowo-zachodnią część Karpat Wschodnich i przylegające do nich pasma Karpat Zachodnich, dochodząc na zachód do wschodniej części Beskidu Sądeckiego oraz po Wyższe Tatry, Slanske vrchy i Čergov na Słowacji.

Trzeci z omawianych gatunków – *B. boroveci* PODL., zasiedla Połoninę Kraśną (Mała Ugołka Menczuł-Mała Ugołka, Wielka Ugołka, Ugołka Plesa) i Czarnohorę. Podawany także z Bukowskich vrchov i Laboreckej vrchoviny na Słowacji. W Polsce znany z szeregu jednostek fizjograficznych Karpat, a najdalej wysunięte na zachód stanowiska znajdują się w Gorcach.

Zasięgi *B. hanakii hanakii* (FRIV.) i *B. hanakii montanus* (PETRI) są ograniczone wyłącznie do Karpat Wschodnich (PODLUSSÁNY 1998). Pierwszy zasiedla środkową część tego łańcucha górskiego, gdyż znany jest z Karpat Marmaroskich (Muntii Maramuresului), Gór Rodniańskich (Muntii Rodnei), Gór Gutyańskich (Muntii Gutii: Magybanya-Baja Mare), Gór Rarau-Dziomalau (Rareul) w Rumunii i Czarnohory, Świdowca, Połoniny Krasnej Bużory (okolicie Mukaczewa) na Ukrainie. Podawany jest również z wyspowego, oddalonego 180–200 km stanowiska leżącego w okolicach Przemyśla. Ze względu na brak na etykietce bardziej szczegółowych informacji o miejscu znalezienia trudno ustalić, czy leży ono w granicach Polski, czy też na Ukrainie.

B. hanakii montanus (PETRI) ma zasięg ograniczony do południowo-wschodniej części rumuńskich Karpat Wschodnich, gdyż stwierdzony został w Muntii Giurgeului (Gyergyói-havasok), Muntii Gurghiului (Görgenyi-havasok) i Muntii Harghitei (Hargita hegysek).

SUMMARY

Three species from genus Bryodemone: *B. rozneri* PODL., *B. kocsirenae* PODL. and *B. boroveci* PODL. have been recorded in Poland. They inhabit oak-hornbeam forests (*Tilio-Carpinetum*), spruce forests (*Picetum tatricum*), beech forest (*Dentario-glandulose-Fagetum*) as well as mountain grasslands on altitudes from 300 to 1300 m above sea level. An asterisk [*] marks localities, where the species were collected by the author during 1978–2000. The other localities are cited after PODLUSSÁNY (1998). The species belong to East-Carpathian geographical element.

PIŚMIENNICTWO

- PETRYSZAK B. 1982: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Sądeckiego. Rozpr. Hab. UJ, **68**: 1-204.
- PETRYSZAK B. 1997-98: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Bieszczad Wysokich. Studia Ośrod. Dok. Fizjograf., Kraków, **25**: 89-135.
- PETRYSZAK B., WRÓBEL S., CZEKAJ A., SKALSKI T. 1993: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Niskiego. Prace Zool. UJ, **38**: 29-59.
- PETRYSZAK B., SKALSKI T., BURDZY A., 1994: Pędrusie i ryjkowce (*Apionidae, Curculionidae: Coleoptera*) Gór Słonnych. Studia Ośrod. Dok. Fizjograf., Kraków, **23**: 149-182.
- PODLUSSÁNY A., 1998: A review of the *Omiamima hanakii* group (*Coleoptera: Curculionidae*). Folia Entomol. Hung., **59**: 79-101.

Wiad. entomol.	21 (2): 115-119	Poznań 2002
----------------	-----------------	-------------

Uwagi o interesujących ryjkowcach (*Coleoptera: Curculionidae*)
Bieszczadów

Remarks on the interesting weevil species (*Coleoptera: Curculionidae*)
from the Bieszczady Mts.

BOGUSŁAW PETRYSZAK¹, PAWEŁ POCHEĆ¹, MILADA HOLECOWA²,
MAREK HOLLY³

¹Zakład Entomologii UJ, ul. R. Ingardena 6, 30-060 Kraków

²Katedra Zoologii CU, ul. Mlynska Dolina B1, SK 84215 Bratysława (Słowacja)

³Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny BdPN, ul. Bełzka 7, 38-070 Ustrzyki Dolne

ABSTRACT: Several species of weevils from the Bieszczady Mts. are recorded for the first time from the area. Among them *Larinus obtusus* and *Lixus bardanae* are the most interesting. 266 species of weevils have been recorded so far from the Bieszczady Mts.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Curculionidae*, faunistics, Bieszczady Mountains.

Wstęp

Ryjkowce Bieszczadów Wysokich należą do najlepiej poznanych w naszych Karpatach, wykazano bowiem do tej pory 250 gatunków (BURAKOWSKI i in. 1993, 1995, 1997; STACHOWIAK 1994; PETRYSZAK 1997–98). Prowadzone w latach 1995–2000 badania terenowe pozwoliły na zebranie bogatych materiałów, wśród których stwierdzono między innymi kilkanaście nowych lub interesujących dla tego pasma górskiego gatunków.

Przegląd gatunków*Sitona striatulus* (GYLLENHAL, 1834)

- Wetlina, sucha łąka pod Smerekiem, 620–650 m n.p.m., 6 VII 1996, 2 osobn., Bieszczadzki Park Narodowy (BdPN).
- Roztoki Górne, wilgotna łąka, 700–750 m n.p.m., 7 VII 1996, 2 osobn.
- Roztoki Górne, mezofilna łąka, około 725 m n.p.m., 7 VII 1996, 1 osobn.

Sitona waterhousei (WALTON, 1846)

- Ustrzyki Górne, mezofilna łąka nad Wołosatką, około 650 m n.p.m., 30 VI 1997, 2 osobn., BdPN.

Larinus sturnus (SCHALLER, 1783)

- Roztoki Górne, mezofilna łąka, około 725 m n.p.m., 7 VII 1996, 1 osobn.

Larinus obtusus (GYLLENHAL, 1836)

- Roztoki Górne, wilgotna łąka, 700–750 m n.p.m., 8 VII 1996, 7 osobn.
- Roztoki Górne, mezofilna łąka, około 725 m n.p.m., 8 VII 1996, 5 osobn.
- Okolice wsi Smolnik, roślinność ruderalna w dolinie Smolniczka, 550 m n.p.m., 8 VII 1996, 1 osobn.
- Żubracze, wilgotna łąka, 550–600 m n.p.m., 8 VII 1996, 1 osobn.
- Wetlina, sucha łąka pod Smerekiem, 620–650 m n.p.m., 28 VI 1997, 1 osobn., BdPN.
- Maniów, wypasana sucha skarpa obok szosy, 480–500 m n.p.m., 28 VI 1997, 5 osobn.
- Ustrzyki Górne, sucha i mezofilna zdegradowana łąka w dolinie Terebowca, 680–700 m n.p.m., 9–11 VI 2000, 1 osobn.

Lixus bardanae (FABRICIUS, 1787)

- Roztoki Górne, mezofilna łąka, około 725 m n.p.m., 7 VII 1996, 1 osobn.

Cossonus parallelepipedus (HERBST, 1795)

- Okolice wsi Ustrzyki Górne, buczyna, około 985 m n.p.m., na uszkodzonym starym pniu jawora, 18 VI 1995, 6 osobn., BdPN.

Tanysphyrus lemnae (PAYKULL, 1792)

- Ustrzyki Górne, wilgotna i mezofilna łąka nad Wołosatką, około 650 m n.p.m., 30 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Tychius meliloti STEPHENS, 1831

- Ustrzyki Górne, mezofilna łąka nad Wołosatką, około 650 m n.p.m., 30 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Sibinia pyrrhodactyla (MARSHAM, 1802)

- Wetlina, sucha łąka pod Smerekiem, 620–650 m n.p.m., 28 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Phytobius leucogaster (MARSHAM, 1802)

- Wyżna Przełęcz koło wsi Berehy Górne, mezofilna łąka na stoku, 850–872 m n.p.m., 30 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Microplonthus triangulum (BOHEMAN, 1845)

- Ustrzyki Górne, mezofilna łąka nad Wołosatką, około 650 m n.p.m., 30 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Orobitis cyaneus (LINNAEUS, 1758)

- Wetlina, sucha łąka pod Smerekiem, 620–650 m n.p.m., 28 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Mecinus pyraster (HERBST, 1795)

- Ustrzyki Górne, sucha i mezofilna zdegradowana łąka w dolinie Terebowca, 680–700 m n.p.m., 30 VI 1997, 1 osobn., BdPN.

Gymnetron pascuorum (GYLLENHAL, 1813)

- Maniów, pobocze i wypasana sucha skarpa szosy, 480–500 m n.p.m., 28 VI 1997, 1 osobn.

Podsumowanie

Spośród wymienionych powyżej gatunków szczególnie interesujące są *Larinus obtusus* i *Lixus bardanae*. Wcześniejsze informacje o ich występowaniu w południowej Polsce, a szczególnie w Karpatach są bardzo ogólne i nie pozwalają szczegółowo określić miejsca ich występowania.

Larinus obtusus wykazany został w Polsce ze Śląska i Galicji (BURAKOWSKI i in. 1993) na podstawie informacji szeregu autorów pochodzących z drugiej połowy XIX i początków XX wieku. Stosunkowo niedawno odnaleziony na Roztoczu (STACHOWIAK 1986) i Wyżynie Małopolskiej (CMOLUCH, ŁĘTOWSKI 1990; WANAT 1999).

W Bieszczadach Wysokich gatunek ten liczniej spotykany jest w ich części zachodniej, chociaż znany jest również z okolic Wetliny i Ustrzyk Górnych. Zbierany był z *Centaurea jacea* L., roślinie rosnącej na łąkach, pastwiskach, poboczach i skarpach przydrożnych. W słowackich Bieszczadach (Bukovske vrchy) stwierdzony na bardzo licznych stanowiskach, należy do gatunków pospolitych. Na zachód dochodzi praktycznie aż do Przełęczy Łupkowskiej (Medzylaborce).

Lixus bardanae podany jest z Karpat przez BURAKOWSKIEGO i współautorów (1993) na podstawie ogólnych informacji NOWICKIEGO. Gatunek ten należy do ryjkowców rzadko spotykanych w Polsce, chociaż znany jest z rozproszonych stanowisk w niżowej i wyżynnej części kraju. W Bieszczadach zebrany został w Roztokach Górnych, stosunkowo wysoko, bo na wysokości około 725 m n.p.m..

Pozostałe gatunki stwierdzone zostały po raz pierwszy w Bieszczadach Wysokich. Znane są one z różnych pasm naszych Karpat, gdzie występują najczęściej na rozproszonych wyspowych stanowiskach.

W zebranych materiałach znajdują się dodatkowo jeszcze dwa inne bardzo interesujące gatunki, znane już wprawdzie z tego pasma górskiego, ale liczebność ich populacji wydaje się być niewielka. *Hypera carinicornis septentrionalis* KIPP. podawana była dotychczas z rejonu Szerokiego Wierchu, Tarnicy, Rozsypańca i Połoniny Bukowskiej (PETRYSZAK, SKALSKI 1997–98). Stwierdzono jej występowanie w Ustrzykach Górnych (30 VI 1997) na łące w dolinie Wołosatki. Ryjkowiec ten zasiedla w Bieszczadach środowiska łąkowe piętra regla dolnego i połonin (650–1346 m n.p.m.).

Wykazany przez STACHOWIAKA (1998) *Pholicodes pancausicus* DAVID. z naszych Bieszczadów, wydaje się być stałym składnikiem fauny tego pasma górskiego. Zbierany był bowiem w Ustrzykach Górnych na zdegradowanej łące w dolinie Terebowca 30 VI 1997 (4 osobniki) i 9–11 VI 2000 (2 osobniki).

Uwzględniając wszystkie dostępne informacje, wliczając również *Bryodamon kocsirenae* PODL. i *B. rozneri* PODL. (PETRYSZAK 2002) fauna ryjkowców Bieszczadów Wysokich liczy 266 gatunków.

SUMMARY

During field studies conducted in the Bieszczady Mts. during 1995–2000, the following species of weevils have been recorded for the first time: *Sitona striatulus* (GYLL.), *Sitona waterhousei* (WALT.), *Larinus sturnus* (SCHALL.), *Larinus obtusus* (GYLL.), *Lixus bardanae* (FABR.), *Cossonus parallelepipedus* (HERBST), *Tanysphyrus lemnae* (PAYK.), *Tychius meliloti*

STEPH., *Sibinia pyrrhodactyla* (MARSH.), *Phytobius leucogaster* (MARSH.), *Microplonthus triangulum* (BOH.), *Orobitis cyaneus* (L.), *Mecinus pyraster* (HERBST), *Gymnetron pascuorum* (GYLL.). The occurrence of *Hypera carinicollis septentrionalis* KIPP. and *Pholicodes pancaucasicus* DAVID. have been also confirmed. The family *Curculionidae* is represented in the Bieszczady Mts. by 266 species.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1993: Chrząszcze (*Coleoptera*), Ryjkowce – *Curculionidae*, część 1. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **19**: 1-304.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1995: Chrząszcze (*Coleoptera*), Ryjkowce – *Curculionidae*, część 2. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **20**: 1-310.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1997: Chrząszcze (*Coleoptera*), Ryjkowce – *Curculionidae*, część 3. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **21**: 1-307.
- CMOLUCH Z., ŁĘTOWSKI J. 1990: Zur Kenntnis der Rüsselkäfer (*Coleoptera*, *Curculionidae*). Polens. IV. Ann. UMCS Sect. C, **42** (1987): 185-192.
- PETRYSZAK B. 1997-98: Ryjkowce (*Coleoptera*, *Curculionidae*) Bieszczad Wysokich. Studia Ośrod. Dok. Fizjograf., Kraków, **25**: 89-135.
- Petryszak B. 2002: Uwagi o rozmieszczeniu gatunków z rodzaju *Bryodaemon* PODLUSSÁNY, 1998 (*Coleoptera*: *Curculionidae*) w Polsce. Wiad. entomol., **21** (2): 109-113.
- PETRYSZAK B., SKALSKI T. 1997-98: Ryjkowce (*Coleoptera*, *Curculionidae*) Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz problemy ochrony niektórych gatunków. Studia Ośr. Dok. Fizjograf., Kraków, **25**: 159-176.
- STACHOWIAK P. 1986: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki ryjczowatych, podryjkowatych i ryjkowcowatych (*Coleoptera*: *Rhinomaceridae*, *Attelabidae*, *Curculionidae*). Pol. Pismo ent., **56**: 263-271.
- STACHOWIAK P. 1988: *Pholicodes trivialis* BOHEMAN, 1834, nowy dla fauny Polski gatunek ryjkowca (*Coleoptera*, *Curculionidae*). Przegl. zool., **32**: 547-550.
- STACHOWIAK P. 1994. Ryjkowce – *Anthribidae*, *Attelabidae*, *Apionidae*, *Curculionidae* – *Coleoptera* Bieszczadów. Parki Nar. Rez. Przyr., **13**, 1: 5-24.
- WANAT M. 1999. Ryjkowce (*Coleoptera*: *Curculionoidea* bez *Scolytidae* i *Platypodidae*) Puszczy Białowieskiej – charakterystyka fauny. Parki Nar. Rez. Przyr., **18**, 3: 25-47.

KRÓTKIE DONIESIENIA

SHORT COMMUNICATIONS

307. Materiały do poznania *Dytiscidae*, *Haliplidae* i *Gyrinidae* (Coleoptera) Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego

Contribution to the knowledge of *Dytiscidae*, *Haliplidae* and *Gyrinidae* (Coleoptera) from Ciężkowice-Rożnów Landscape Park

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Dytiscidae*, *Haliplidae*, *Gyrinidae*, faunistics, Ciężkowice-Rożnów Landscape Park, SE Poland.

Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy powstał w 1995 roku i położony jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego, obejmując swoim zasięgiem najcenniejsze przyrodniczo fragmenty zachodniej części Pogórza Ciężkowickiego.

Obserwacje opisywanej grupy owadów prowadzono w sztucznie wykonanym stawie zlokalizowanym na terenie użytku ekologicznego „Polichty” (UTM: DA91). W trakcie trzyletnich badań (1998–2001), odławiając imagines i larwy przy pomocy czepaka hydrobiologicznego, stwierdzono występowanie tam: 23 gatunków pływakowatych (*Dytiscidae*), 2 gatunków flisakowatych (*Haliplidae*) oraz jednego gatunku krętaka (*Gyrinidae*).

Wykaz gatunków:

DYTISCIDAE: *Hydroporus dorsalis* (FABR.); *H. melanocephalus* (MARSH.); *H. memnonius* (NIC.); *H. palustris* (L.); *H. pubescens* (GYLL.); *Coelambus impressopunctatus* (SCHALL.); *Hyphydrus ovatus* (L.); *Laccophilus minutus* (L.); *Ilybius quadriguttatus* (LAC.); *Rhantus bistriatus* (BERG.); *R. exsoletus* (FORS.); *R. grapii* (GYLL.); *R. notaticollis* (AUBE.); *R. notatus* (FABR.); *R. suturalis* (MAC LEAY.); *R. suturellus* (HARR.); *Colymbetes fuscus* (L.); *Hydaticus seminiger* (DEG.); *Dytiscus circumflexus* (FABR.); *D. marginalis* (L.); *Acilius canaliculatus* (NIC.); *A. sulcatus* (L.); *Graphoderus austriacus* (STURM.).

Dominującym gatunkiem na badanym stanowisku jest *D. marginalis*, obserwowany często w trakcie atakowania młodych żab oraz traszek. Natomiast bardzo rzadkim jest pokrewny gatunek *D. circumflexus*, którego odłowiono tylko raz, podczas znacznego ubytku wody w stawie; przebywał on wraz z *D. marginalis* w jednej z nierówności dna stawu.

GYRINIDAE: *Gyrinus natator* (L.).

HALIPLIDAE: *Haliplus heydeni* (WEHNCKE.); *H. laminatus* (SCHALL.).

H. heydeni jest na badanym stanowisku gatunkiem bardzo licznym natomiast w przypadku *H. laminatus* odłowiony został tylko jeden osobnik, w kępie glonów wybranych z dna wspomnianego stawu.

Przedstawione dane są jak do tej pory jedynymi z tego terenu i stanowią przyczynek do poznania entomofauny Zespołu Parków Krajobrazowych byłego województwa tarnowskiego. Są to jednocześnie cząstkowe dane trwającej waloryzacji przyrodniczej tego terenu.

Serdecznie dziękuję panu Danielowi KUBISZOWI (ISiEZ PAN w Krakowie) za inspirację do zajęcia się tą grupą chrząszczy oraz za pomoc w gromadzeniu materiału.

Andrzej TRZECIAK, Zespół Parków Krajobraz., Tarnów

308. Nowe dla polskiej części Pienin chrząszcze z rodzajów *Bradycellus* ERICHSON i *Acupalpus* LATREILLE (*Coleoptera: Carabidae*)

Betles of the genus *Bradycellus* ERICHSON and *Acupalpus* LATREILLE (*Coleoptera: Carabidae*) new for Polish Pieniny Mts.

KEY WORDS: *Coleoptera, Carabidae, Bradycellus, Acupalpus*, new records, Pieniny Mts., S Poland.

Pieniny należą do regionów Polski o stosunkowo słabym poznaniu chrząszczy z rodziny *Carabidae*. Do tej pory potwierdzono występowanie zaledwie 188 gatunków (PAWŁOWSKI 2000: Monogr. Pienińskie 1:177-194.). Mimo, iż jest to atrakcyjny przyrodniczo obszar, brakuje aktualnych danych faunistycznych.

Podczas prowadzonych w lecie odłowów przy użyciu przynęty świetlnej ujawniono występowanie kolejnych gatunków. Wszystkie okazy odłowiono na tym samym stanowisku:

– Pieniny, Cisowiec (UTM: DV57), 16 VIII 2001, kserotermiczne zbocze o wystawie południowej.

Bradycellus verbasci (DUFTSCHMID, 1812)

Gatunek występujący od Szwecji do północnej Afryki; na wschód sięga do Kaukazu. W Polsce uznawany za rzadko spotykany. Odłowiono 1 ex.

Acupalpus parvulus [= *dorsalis*] (STURM, 1825)

Gatunek szeroko rozmieszczony: od północnej Afryki do 64° szerokości geograficznej północnej, znany z Syberii, zachodniej Azji, Kaukazu, Wysp Kanaryjskich i Madery. Najpopularniejszy gatunek w rodzaju. Nie wykazanie go z Pienin potwierdza tezę o słabym zbadaniu tego regionu. Odłowiono 1 ex.

Acupalpus suturalis DEJEAN, 1829

Gatunek znany z południowej Europy, w południowo-wschodniej części kontynentu jest znacznie rzadszy. Stanowiska zanotowano również w Azji Mniejszej i na Kaukazie. W Polsce jest to gatunek bardzo rzadki. Ostatnie doniesienia o jego występowaniu pochodzą sprzed 60 laty z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i Śląska Dolnego. Odłowiono 1 ex.

Wszystkie wymienione wyżej okazy zebrał i oznaczył autor, u którego znajduje się również materiał dowodowy.

Paweł SIENKIEWICZ, Kat. Ent. AR, Poznań

309. Materiały do poznania ryjkowcowatych (*Coleoptera: Curculionoidea*) wschodniej Polski

Contribution to the knowledge of the weevils (*Coleoptera: Curculionoidea*) of Eastern Poland

KEY WORDS: Weevil, *Coleoptera*, *Curculionoidea*, faunistics, E Poland.

Ze względu na położenie geograficzne oraz różnorodność występujących biotopów wschodnia Polska jest szczególnie interesującym terenem badań faunistycznych, dotyczy to również ryjkowcowatych. Stosunkowo liczne opracowania i doniesienia na ten temat są w dalszym ciągu niewystarczające by na ich podstawie wysunąć ostateczne wnioski zoogeograficzne. W związku z powyższym celowe wydaje się podanie nowych stanowisk interesujących gatunków *Curculionoidea*; rzadko spotykanych lub po raz pierwszy stwierdzonych na tych terenach.

APIONIDAE

Apion confluens KIRBY, 1808

– Dolina Bugu, Wołczyny (FC80), 21 IX 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Chrząszcz związany z miejscami ruderalnymi; notowany głównie ze środkowej i południowej części kraju; nowy dla Podlasia.

Apion punctirostre GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1839

– Dolina Bugu, okolice wsi Mielnik (FC39), 19 VI 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Gatunek notowany z nielicznych krain; znany głównie z południa kraju, jego rozwój związany jest z różnymi gatunkami traganków (*Astragalus* spp.); nowy dla Podlasia.

CURCULIONIDAE

Sitona waterhousei WALTON, 1846

– Dolina Bugu, Wołczyny (FC80), 21 IX 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Chrząszcz o mało poznanej bionomii notowany głównie z południa kraju; nowy dla Podlasia.

Phloeophagus lignarius (MARSHAM, 1802)

– Milejów (FB37), 19 I 2001, 1 ex., wysiany z próchna kasztanowca, leg. B. STANIEC.

Ryjkowiec należący do rzadkości, notowany w Polsce z nielicznych stanowisk w ośmiu krainach. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Bagous friwaldszkyi TOURNIER, 1874

– Dolina Bugu, Ślipcze (KB02), 11 V 2000, 14 ex., złowione w starorzeczu, leg. R. GOSIK.

W Polsce chrząszcz uznany za rzadkość, na Wyżynie Lubelskiej znaleziony na dwu stanowiskach. Rozwój tego gatunku związany jest z zanurzonymi łądogami mozgi trzcinowatej (*Phalaris arundinacea* L.)

Bagous nodulosus GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1836

– Dolina Bugu, Ślipcze (KB02), 11 V 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Chrząszcz znany w Polsce z niewielu stanowisk. Na Lubelszczyźnie znany z dwu stanowisk (podany na początku XX wieku; ostatni raz notowany w latach 70-tych XX wieku).

Bagous tempestivus (HERBST, 1795)

– Sobiborski Park Krajobrazowy, Stulno, Jezioro Płotycze (FB89), 27 IV 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Gatunek znany z wielu krain w Polsce (m.in. Wyżyny Lubelskiej); nowy dla Podlasia.

Hydronomus alismatis (MARSHAM, 1802)

- Poleski Park Narodowy, Stawy Zienkowskie (FC40), 25 VII 1996, 10 exx., leg. B. STANIEC.
- Lublin (FB07), 20 III 2000, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Gatunek szeroko rozmieszczony w Europie; znany z wielu krain w Polsce. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Podlasia.

Tanyssphyrus ater BLATCHLEY, 1928

- Poleski P. N., Stawy Zienkowskie (FC40), 22 VI 1996, 8 exx., zebrane z rzęsy; 1 X 1996, 8 exx., wysiane ze szlamu, leg. B. STANIEC.

Gatunek ten o niedostatecznie poznanym rozmieszczeniu wydaje się być na niektórych terenach znacznie liczniejszy niż przypuszczano. Nowy dla Podlasia.

Notaris granulipennis TOURNIER, 1874

- Poleski P. N., Uroczysko Splawy (FB49), 7 VI 1996, 1 ex., leg. B. STANIEC.

Chrząszcz o mało poznanej bionomii; rzadko poławiany, znany był dotychczas tylko z trzech krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Thryogenes atrirostris LOHSE, 1992

- Poleski P. N., Jezioro Długie (FC40), 19 V 1994, 1 ex. leg. B. STANIEC.

Gatunek stanowiący w Polsce rzadkość faunistyczną notowany z nielicznych stanowisk. Nowy dla Podlasia.

Ellescus infirmus (HERBST, 1795)

- Dolina Bugu, Gnojno (FC49), 25 VII 2000, 2 exx., złowione na nadbrzeżnych zaroślach wierzbowych, leg. R. GOSIK.
- Częstoborowice (FB35), 6 VI 2000, 1 ex., zebrany do parasola z zarośli wierzbowych, leg. R. GOSIK.

Gatunek w Polsce wykazywany z nielicznych stanowisk. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Podlasia.

Lignyodes enucleator (PANZER, 1798)

- Częstoborowice (FB35), 25 V 1999, 1 ex., leg. R. GOSIK.

Ryjkowiec stosunkowo niedawno stwierdzony w Polsce; na Lubelszczyźnie znany z dwu stanowisk; kolejna obserwacja potwierdza stałą jego obecność w składzie naszej fauny.

Cionus alauda (HERBST, 1784)

- Dolina Bugu, Orhówek ad Włodawa (FC71), 15 VII 1999, 2 exx., leg. B. STANIEC.
- Nowy dla Podlasia.

Cionus thapsus (FABRICIUS, 1792b)

- Dolina Bugu, Wołczyń (FC80), 21 IX 2000, 7 exx., złowione na *Verbascum* sp., leg. R. GOSIK.

Gatunek znany prawie z całego obszaru Polski; nie notowany dotychczas z Podlasia.

Rafał GOSIK, Jacek ŁĘTOWSKI, Bernard STANIEC, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

310. Biedronkowate (*Coleoptera: Coccinellidae*) nowe dla Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Niziny Sandomierskiej

Ladybirds (*Coleoptera: Coccinellidae*) new to the Lublin Upland, Roztocze and Sandomierz Lowland

KEY WORDS: *Coleoptera, Coccinellidae*, new records, E Poland

Materiały do niniejszego doniesienia uzyskano w latach 1977–97, podczas badań faunistycznych prowadzonych we wschodniej Polsce. Podano stanowiska 3 gatunków biedronkowatych, nie notowanych dotychczas w poszczególnych krainach i rzadko odławianych na terenie kraju. Owady pozyskano za pomocą czerpaka entomologicznego. Okazy dowodowe zebrane zostały przez autorów (o ile nie zaznaczono inaczej) i znajdują się w ich kolekcji.

Scymnus (Scymnus) apetzoides CAPRA et FÜRSCH, 1967

- Wyżyna Lubelska: rez. „Stawska Góra” ad Chełm (FB67), 31 VII 1997, 1♂, w zespole *Brachypodio-Teucrietum*, facja z *Agropyron intermedium* (HOST) P. B.
- Nizina Sandomierska: rez. „Szklarnia” (FB00), 25 VIII 1994, 1♂, na obrzeżu zespołu turzycy sztywnej *Caricetum elatae*, graniczącego z lasem jodłowo-świerkowo-sosnowym.

Gatunek niedawno opisany, podawany z południowej części Europy oraz krajów Beneluxu, Niemiec, Francji, Austrii, Litwy oraz Fennoskandii. Na obszarze Polski znany z dwóch stanowisk na Nizinie Mazowieckiej – Warszawy i Michalina koło Warszawy. Według danych z piśmiennictwa jest gatunkiem termofilnym, występującym na roślinności zielnej porastającej ciepłe zbocza wapienne. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Niziny Sandomierskiej.

Scymnus (Scymnus) mimulus CAPRA et FÜRSCH, 1967

- Wyżyna Lubelska: Sobianowice (FB18), 14 V 1977, 1♂, w zespole *Thalictro-Salvietum pratensis* na zboczu doliny rzeki Bystrzycy;
- Wyżyna Lubelska: Bystrzyca (FB18), 7 IX 1978, 1♂, w zespole *Festuco-Thymetum serpyllis*; 27 IX 1978, 1♂, na łące kośnej *Arrhenatheretum elatioris*;
- Wyżyna Lubelska: Łuszczów (FB28), 25 VIII 1977, 1♂; 15 IX 1977, 1♂, w zespole *Caricetum elatae* usytuowanym w dolinie rzeki Bystrzycy;
- Wyżyna Lubelska: rez. „Stawska Góra” ad Chełm (FB67), 2 VI 1995, 1♂, w zespole *Brachypodio-Teucrietum*, facja z *Prunus spinosa* L.;
- Wyżyna Lubelska: Dobużek (FB90), 6 VI 1985, 1♂, u podnóża zbocza na roślinności zielnej w zbiorowisku z klasy *Festuco-Brometea*;
- Roztocze: Machnów ad Tomaszów Lubelski (FA88), 9 V 1996, 1♂, na murawie kserotermicznej, leg. R. ROZWAŁKA;
- Roztocze: Krasnobrodzki Park Krajobrazowy, Wzgórze Wapielnia (FB69), 19 V 1996, 1♂, w runie młodnika modrzewiowo-jesionowego.

Gatunek odnotowany z Europy Środkowej oraz Fennoskandii i Danii. Wyodrębniony został stosunkowo niedawno z gatunku *Scymnus (S.) rufipes* (FABR.), stąd rozszedlenie na terenie kraju nie jest dokładnie opracowane. W Polsce znany dotychczas z kilkunastu krain. Występuje w siedliskach kserotermicznych, głównie na roślinności zielnej, a w okresie wiosennym zasiedla również krzewy i drzewa liściaste. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Roztocza.

Nephus (Nephus) redtenbacheri MULSANT, 1846

- Wyżyna Lubelska: Tarnogóra (FB43), 12 V 1995, 1♀, w zespole murawowym *Festuco-Koelerietum*, u podnóża zbocza przylegającego do podmokłej łąki;

- Wyżyna Lubelska: Zdżanne (FB65), 30 VIII 1991, 1 ♀, na roślinności zielnej na obrzeżu świetlistej dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum*;
- Wyżyna Lubelska: rez. „Bagno Serebryskie” ad Chełm (FB76), 16 IX 1997, 1 ♂, w runie zespołu *Betulo-Salicetum repentis*, facja z *Salix rosmarinifolia* L.

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony w Europie, w tym w Islandii, wykazany również z Grenlandii, Kaukazu, Azji Mniejszej oraz Algierii. Na terenie Polski stwierdzony z nielicznych stanowisk w większości krain. Występuje na nizinach oraz w górach, gdzie sięga do strefy subalpejskiej. Związany jest z siedliskami wilgotnymi: mokradłami śródleśnymi, torfowiskami, podmokłymi łąkami, brzegami wód oraz łęgami, zasiedlając tam warstwę roślin zielnych. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Zofia STĄCZEK, Ewa PIETRYKOWSKA, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

311. Nowe dane o występowaniu *Fagivorina arenaria* (HUFNAGEL, 1767) (*Lepidoptera: Geometridae*) w Polsce

New records of *Fagivorina arenaria* (HUFNAGEL, 1767) (*Lepidoptera: Geometridae*) in Poland

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Geometridae*, *Fagivorina arenaria*, faunistic records, Poland.

Fagivorina arenaria (HUFNAGEL, 1767)

- Karkonosze: Jagniątków (UTM: WS42) – 14 VI 1999, 1 ex., odłowiony do samolówki; 20 VI 1999, 1 ex., złowiony w dzień, na łące; 3 VI 2000, 2 exx., złowione w dzień, na łące; leg. A. CHRZANOWSKI, K. DEMSKI.

Zasięg gatunku obejmuje środkową i południową Europę. Od około 20 lat obserwuje się spadek liczebności tego gatunku. Przyczyną jest stopniowy zanik pierwotnych miejsc bytowania czyli starych drzewostanów bukowych oraz zwiększające się zanieczyszczenie środowiska. Uważany za bardzo rzadki.

W Szwecji *Fagivorina arenaria* (HUFN.) wpisany został do czerwonej księgi i według klasyfikacji IUCN określono go jako gatunek narażony na wyginięcie. Za najważniejsze zagrożenia uznano zanieczyszczenie powietrza, zręby zupełne oraz trzebieże z usuwaniem ściętych drzew z powierzchni poddanych zabiegom.

Gatunek wykazany wcześniej z terenów Pomorza Zachodniego, Sudetów, Pienin i Bieszczad. Od kilkudziesięciu lat na terenie Polski nie odnotowany.

Nadal istnieją nieścisłości w rozpoznanych roślinach pokarmowych gąsienic. W literaturze podawane są dwie grupy żywicielskie:

- a) drzewa liściaste: buk, dąb, brzoza i inne,
- b) porosty drzewne (co sugeruje ubarwienie ochronne osobników dorosłych).

Motyl pojawia się w drugiej połowie maja i lata do końca lipca czasami do połowy sierpnia. Wymienione okazy złowiono na granicy łąki i lasu mieszanego górskiego (*Luzulo-Fagetum*), w terenie słabo przekształconym przez człowieka.

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorze autora.

Artur CHRZANOWSKI, Kat. Ent. Leśnej AR, Poznań

Wiad. entomol.	21 (2): 127-128	Poznań 2002
----------------	-----------------	-------------

KRONIKA

CHRONICLE

XX Zjazd Sekcji Dipterologicznej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego Ojców 25–27 maja 2001 r.

W dniach 25–27 maja 2001 r. w Ojcowie odbył się jubileuszowy XX Zjazd Sekcji Dipterologicznej PTEnt. Spotkanie to mogło odbyć się dzięki uprzejmości Dyrekcji Ojcowskiego Parku Narodowego. Miało ono miejsce w „Hotelu pod Kazimierzem”, w którym obecnie znajduje się Ośrodek Edukacyjno-Dydaktyczny OPN.

W Zjeździe wzięło udział 24 dipterologów reprezentujących Gdańsk, Toruń, Kraków, Ojców, Lublin, Łódź, Warszawę, Wrocław i Poznań.

Obrady rozpoczęły się w piątek 25 maja o godzinie 15.30. Wtedy też przewodniczący Sekcji Dipterologicznej dr Wojciech GIŁKA powitał zebranych i udzielił głosu zastępcy dyrektora Ojcowskiego Parku Narodowego, panu dr. Józefowi PARTYCE. Dyrektor PARTYKA omówił tematy naukowo-badawcze, którymi zajmowano się w ciągu 45 lat istnienia Parku.

Kolejnym punktem pierwszego dnia Zjazdu była sesja referatowa, którą poprowadził doc. dr hab. Wiesław KRZEMIŃSKI. Sesja ta zakończyła się w późnych godzinach wieczornych, a rozmowy kularowe trwały jeszcze dłużej. W sobotę, 26 maja, prezentacja referatów rozpoczęła się o godzinie 9.30, a całość obrad prowadził prof. dr hab. Przemysław TROJAN.

Podczas Zjazdu swoje referaty wygłosili:

- Małgorzata SKRZYPCZYŃSKA (Kat. Entomol. Leśnej, AR w Krakowie) – „Badania nad częstością występowania pryszczarkowatych (*Diptera: Cecidomyiidae*) powodujących wyrośnię na liściach buka pospolitego *Fagus sylvatica* L.”, „Badania nad zasiedleniem szyszek modrzewia europejskiego *Larix decidua* MILL. przez śmietkę modrzewiówkę *Strobilomyia laricicola* (KARL) (*Diptera: Anthomyiidae*)”.
- Ewa DURSKA (Muz. i Inst. Zool. PAN w Warszawie) – „Zadrowate (*Diptera: Phoridae*) – fenologia gatunków dominujących w borach świeżych Puszczy Białowieskiej”.
- Maria GRZYBKOWSKA, Małgorzata DUKOWSKA (Kat. Ekol. i Zool. Kręgowców, Uniw. Łódzki) – „O wspieraniu gór przez nizinę”.
- Maria GROCHOWSKA (Zakł. Zool. Instytutu Biol. UMCS w Lublinie) – „Charakter powiązań muchówek z rodzaju *Lipara* MG. (*Diptera: Chloropidae*) z ich rośliną żywicielską trzciną pospolitą (*Phragmites australis*)”.
- Paweł JĘDRYCZAK (Kat. Zool. Bezkręgowców, Uniw. Gdański) – „*Chironomidae* w bursztynie bałtyckim”.
- Elżbieta KACZOROWSKA (Kat. Zool. Bezkręgowców, Uniw. Gdański) – „Muchówki (*Diptera*) Zatoki Gdańskiej”, „*Fucellia tergina* (ZETTERSTEDT) (*Anthomyiidae*) – mieszkaniec Zatoki Gdańskiej”.
- Iwona KRYSIAK (Kat. Zool. Bezkręgowców i Hydrobiol., Uniw. Łódzki) – „Wodne *Empididae* potoków Pienińskiego Parku Narodowego”.

- Zofia MICHALSKA (Zakł. Zool. Syst., UAM w Poznaniu) – „*Agromyzidae (Diptera)* grądu w rezerwacie Puszczykowskie Góry”, „Wrażenia ze Zjazdu czeskich dipterologów”.
- Przemysław TROJAN (Muz. i Inst. Zool. PAN w Warszawie) – „*Tabanidae* w bursztynie bałtyckim”.
- Elżbieta WEGNER (w zastępstwie za nieobecną autorkę referat wygłosił Waldemar MIKOŁAJCZYK z Muz. i Inst. Zool. PAN w Warszawie) – „Arbowirusy przenoszone przez komary (*Diptera: Culicidae*) w Europie”.
- Jolanta WIEDEŃSKA, Agnieszka ŁACHETA (Kat. Zool. Bezkręgowców i Hydrobiol., Uniw. Łódzki) – „Jeszcze o przypadku w badaniach entomologicznych”.
- Andrzej PALACZYK (Muz. Przyr. ISiEZ PAN w Krakowie), Anna KLASA (Ojcowski P. N.), Bogusław SOSZYŃSKI (Łódź) – „Muchówki Bieszczadów Zachodnich”.
- Bogusław SOSZYŃSKI (Łódź) – „Bzygowate (*Diptera: Syrphidae*) w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”.
- Agnieszka SOSZYŃSKA (Kat. Zool. Bezkręgowców i Hydrobiol., Uniw. Łódzki) – „Zastosowanie glebowych pułapek samolownych w badaniach nad aktywnością nasnieźną muchówek (*Diptera*)”.
- Krzysztof SZPILA (Zakł. Ekol. Zwierząt, Inst. Ekol. i Ochr. Środ. UMK w Toruniu) – „*Bionomia plujek (Calliphoridae)* – stereotypy a rzeczywistość”.
- Tadeusz ZATWARNICKI (Kat. Zool., AR we Wrocławiu) – „Wykaz muchówek Polski i bibliografia dipterologiczna”.

Streszczenia referatów (w tym trzech zgłoszonych, lecz nie wygłoszonych z powodu nieobecności ich autorów) wydrukowane zostały w „Dipteronie” nr 17, który był rozdany uczestnikom Zjazdu pierwszego dnia.

Wszyscy koledzy biorący udział w spotkaniu wykazywali żywe zainteresowanie problematyką omawianych badań, co przejawiało się w dyskusjach toczonych w trakcie sesji plenarnych, oraz rozmów kularowych.

Po wysłuchaniu referatów i zjedzeniu obiadu w miłej gospodzie „Pod nietoperzem” dipterolodzy wraz ze współorganizatorką Zjazdu Anną KLASĄ, która na co dzień pracuje w Ojcowskim Parku Narodowym, udali się na wycieczkę do Jaskini Ciemnej – jednej z większych udostępniionych zwiedzającym ojcowskich jaskiń. Wieczorem w Muzeum Przyrodniczym im. prof. Władysława Szafera odbyło się jubileuszowe „kominkowe” spotkanie, podczas którego wspomniano założycieli Sekcji i początki jej działalności. Wspomnieniom i anegdotom nie było końca, a miła atmosfera panująca w czasie obrad i gościnność dyrekcji OPN były powodem tego, iż kolejny Zjazd Sekcji zaplanowano również w Ojcowie.

Ostatniego dnia, w niedzielę, wykorzystując piękną pogodę, dipterolodzy, których obowiązki służbowe i domowe nie weszły do rodzinnych miast, wyruszyli na wycieczkę. Przewodnikiem była Anna KLASA. Trasa wyprawy prowadziła dnem Doliny Prądnika, niezwykle malowniczym Wąwozem Korytania i Wąwozem Skalbania, aż do jego wylotu i Bramy Krakowskiej. W trakcie wycieczki Anna KLASA zapoznała uczestników Zjazdu z problemami ochrony ścisłej oraz częściowej w OPN i przedstawiła najciekawsze ojcowskie miejsca. Wieczorem 27 maja przewodniczący Sekcji Wojciech GIŁKA zakończył Zjazd, zapraszając kolegów powtórnie do Ojcowy w przyszłym roku.

Członkowie Sekcji Dipterologicznej PTEnt. składają szczególne podziękowania Dyrektorowi OPN panu mgr. inż. Rudolfowi SUCHANKOWI za udostępnienie Ośrodka Edukacyjno-Dydaktycznego jako miejsca obrad oraz pani Annie KLASIE za organizację Zjazdu.

Elżbieta KACZOROWSKA, Kat. Zool. Bezkręg. UG, Gdynia

kość (w przypadku rycin wykonanych tuszem) nie powinna przekraczać formatu A4. Ryciny, które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Unikać należy tabel o dużym formacie (przekraczającym na wydruku szerokość 18 cm). Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objaśnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

- W wykazie piśmiennictwa należy uwzględniać wyłącznie pozycje cytowane w tekście pracy. Wykaz ten powinien być zestawiony według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego tytułu wydawnictwa, miejsca wydania (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.:

Marcinkowski H. 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidae*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 10: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podawać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np.:

Jura C. (red.) 1988: Biologia rozwoju owadów. PWN, Warszawa. 250 ss.

W krótkich doniesieniach dopuszcza się jedynie niezbędne, skrócone cytowania, zamieszczone w tekście wg wzoru:

Marcinkowski H. 1984: Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

- Transliterację z alfabetów nielacińskich należy przeprowadzić według Polskiej Normy, a stosowane skróty tytułów czasopism winny być zgodne z „World list of scientific periodicals”.

- Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii i dziedzin pokrewnych, a w treści tychże prac zaprezentować entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

- W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

- Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać liczbami rzymskimi (np. 25 IX 1989);

- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń kwadratów siatki UTM 10 x 10 km;

- W celu zapewnienia właściwego poziomu merytorycznego czasopisma, wszystkie artykuły (za wyjątkiem materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.) przed przyjęciem do druku są recenzowane przez specjalistów z odpowiedniej dziedziny.

- Materiały do druku prosimy przysłać pod adresem Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny (z telefonem) oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PTEnt. za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie).

- Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy krótkich doniesień i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji, polemik, sprostowań itp. nadbitek nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 0,50 zł od znaku, natomiast opłata za reklamy ustalana jest każdorazowo na drodze umowy między reklamującym a Redakcją. Członkom Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

WARUNKI PRENUMERATY - SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób fizycznych nie będących członkami PTEnt. oraz osób prawnych prowadzi Biblioteka Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław. Wpłaty na rok 2002, w wysokości 45,- zł., przyjmowane są na konto:
PKO BP SA, I O/Poznań
Nr 10204027-2596-270-1
- Zamówienia hurtowe prosimy kierować pod adresem Redakcji. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.
- Prenumeratę dla członków PTEnt., z 20% zniżką, przyjmuje:
Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań,
PKO BP SA, I O/Poznań, nr 10204027-2596-270-1
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.

FOREIGN SUBSCRIPTION

Subscription order and all payments should be addressed to:

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland.

Our account: № 10204027-2596-270-1
is placed in: PKO Bank Polski SA, I O/Poznań, Poland.

Price: institutional - 30 \$, personal - 20 \$, single fascicles - 10 \$ each.